

бярэзка №1

№ 1/2017(1064)

ISSN 0320-7579

MULTIPLY
ТРИ МЕСЯЦЫ —
ДЗВЕ ХВІЛІНЫ

НАВОШТА ГОРАДУ
ГРАФІЦІ І МУРАЛЫ?

6 ВІДАВОЧНЫХ
АДКАЗАЎ

Raum*

«Кожны горад — Нью-Ёрк, Чыкага — з усімі сваімі жыхарамі здалёк здаецца проста выдумкай. І не верыцца, што і я існую тут, у штаце Ілінойс, у маленькім гарадку ля ціхага возера. Усім нам цяжка паверыць, кожнаму цяжка паверыць, што ўсе астатнія існуюць, таму што мы занадта далёка адзін ад аднаго. І як жа прыемна чуць галасы і шум і ведаць, што Мехіка-Сіці ўсё яшчэ стаіць на сваім месцы, і людзі там усё гэтак жа ходзяць па вуліцах і живуць...»

Рэй Брэдберы
«Віно з дзьмухаўцоў»

* Raum — з нямецкай «прастора»,
тэма нумара

Якая прастора ідэальная для вас?

Валерый Варганаў, 43 гады, настаўнік

Для мяне найважнейшая ўнутраная духоўная прастора чалавека, свет перажыванняў, думак, перакананняў і творчасці. Яна не мае акрэсленых меж у фізічнай прасторы і часе. Гэта той свет, які ствараем толькі мы самі. Там «жывуць» ідэалы і вобразы, мінулыя і цяперашнія, пануе дабрыня, шчырасць, здзяйсняецца тое, што пакуль недасяжна ў рэальным жыцці, куюцца думкі, ідэі. Там ты можаш стварыць свой свет, сваю цывілізацыю, падарожнічаць у розных вобразах і вымярэннях... Гэта і творчая лабараторыя (узяць, напрыклад, пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, людзей з багатым творчым уяўленнем).

Надзея Няхай, 24 гады, медсястра

Напэўна, гэта ўтульная хата з садочкам дзесьці побач з сапраўднай прыродай. Каханы, які заўсёды побач, дапамагае і падтрымлівае. Любімая праца, хутчэй за ўсё творчая, што прыносіць вялікую радасць. Хатняя жывёла — папугай ці котка. Вялікая бібліятэка ў асобным пакоі. Суседзі — мае сябры, родныя. Штовечар мы ходзім адзін да аднаго ў госці, п'ем гарбаты, размаўляем. Калі я выходжу на вуліцу, то бачу ня стомленыя і журботныя ці фанабэрыстыя і перасычаныя твары, а спакойныя і радасныя. Людзі навокал — адукаваныя, маральныя, захопленыя самаразвіццём і духоўным ростам. Няма паўсюднай раз'яднанасці і варожасці.

Іван Кенік, 26 гадоў, майстар рамонтна-будаўнічага цэха

У творчасці — неабмежаванасць магчымасцей для здзяйснення сваіх здольнасцей. У межах міжасабовых зносін — адсутнасць нянавісці, злосці і ўсеагульнае ўзаемапаразуменне, якое выключае ўсе магчымыя канфлікты. Канешне, пакуль ніхто не можа мне забяспечыць гэтую прастору. Але ідэальная прастора для мяне — гэта маяк ці накірунак, у бок якога я павінен рухацца дзеля таго, каб адчуваць сябе шчаслівым, і каб былі шчаслівымі тыя, хто будзе ісці побач са мною.

Павел Ародзь, 16 гадоў, школьнік

Ідэальная прастора для мяне — важны фактар паспяховай адаптацыі ў грамадстве. Гэта гарманічнае навакольнае асяроддзе, якое дазваляе захоўваць і замацоўваць асабістыя правы і аўтарытэт, цёплыя даверлівыя адносіны з роднымі і сябрамі, атрымаць магчымасць для самараэалізацыі. Гэта месца, дзе мяне разумеюць і прымаюць, дзе мне камфортна, спакойна і цікава. Сёння я лічу такім месцам мой дом і маю школу, што вельмі важна. Спадзяюся, у будучыні мая ідэальная прастора будзе заўсёды са мной. Прыкладу для гэтага ўсе магчымыя намаганні.

Марыя Шкляр, 13 гадоў, школьніца

Ідэальная прастора — тая, дзе ты можаш «змясціць» свае думкі. Там, дзе табе падабаецца, і там, дзе цябе разумеюць. Там, дзе ўнутры не сціскаецца усё ў камяк, а там, дзе спакойна. Прастора адчуваецца нават скурай... Прастора — гэта амаль жывая істота. Яна залежыць нават ад настрою.

Алесь Емяльянаў-Шыловіч, 29 гадоў, паэт, перакладчык

Ідэальная для мяне прастора — гэта мой дом, мая сям'я, блізкія людзі, сябры. Насамрэч — любая прастора, дзе ёсць яны — родныя, блізкія.

Жанна Гліцкая, 28 гадоў, кухар

Ідэальная прастора — месца, дзе адчуваеш сябе шчаслівай. Нічога не патрабуецца і ні ад чаго не залежыш, дзе кахаеш ты і кахаюць цябе. Ты прыгожая і здаровая, і здаровыя родныя. Месца, дзе няма зла, недаверу і крыўдаў. І ты быццам бы прынцэса з мультфільма, у якім ўсе жаданні выконваюцца.

Алесь Кіркевіч, 27 гадоў, журналіст

Ідэальная прастора — тая, якую ты можаш арганізаваць вакол сябе, дзе ты сам сабе гаспадар. То бок, калі ты можаш рассоўваць рамкі ды пашыраць сценкі адведзенага калідора. Галоўны аспект — кантроль.

Галіна Богдан, 55 гадоў, настаўнік, пісьменніца

У цудоўныя сямідзесятыя я заканчвала школу ў Германіі, якая здавалася савецкім дзецям раем. Гэта былі лепшыя гады майго жыцця — яркія, вясёлыя, напоўненыя цікавымі адносінамі, прыгажосцю, дабрабытам. Я марыла ўсё жыццё пражыць у гэтай цудоўнай краіне. А па начах бачыла ў сне свой родны Гродна. Таму і вярнулася менавіта сюды, праігнараваўшы цікавыя прапановы з Масквы, Піцера і Мінска. Таму і жыву тут. І збіраюся жыць. І таму для мяне ідэальная прастора — тут і цяпер. Родны горад, родны дом, любімая сям'я, любімая праца, творчасць. З усімі іх складанасцямі і радасцямі. Так, я люблю мора, люблю падарожжа. Але праз тры дні адпачынку пачынаю сумаваць па дому, куды вяртаюся з радасцю. Не ўсё ў маім жыцці ідэальна. Да лепшага — не варта спачываць на лаўрах. Калі нешта не падабаецца, стараюся выправіць. Калі не атрымаецца выправіць, стараюся змяніцца сама ці змяніць сваё стаўленне да рэальнасці. Гэта дазваляе мне расці, развівацца, кожнай клетачкай цела, кожнай часцінкай душы адчуваць смак падараванага мне Богам жыцця.

Юлія Маціеўская, 17 гадоў, студэнтка

Прастора, якая не будзе абмяжоўваць маю творчасць нейкімі пэўнымі рамкамі. Гэта прастора, дзе ўсе мае ідэі і жаданні, няхай яны і будуць нагадваць небыліцы, змогуць усё ж такі ператварыцца ў жыццё.

Падрыхтавалі Юлія Ваўчок і Кацярына Захарэвіч

Сяргей Грудніцкі

Усё пад рукой

Выкажу здагадку, што, прачытаўшы тэму нумара — прастора, шмат хто адразу ўявіў нешта ўзвышанае, духоўнае, высокаінтэлектуальнае. У маім разуменні гэта слова хутка далучаецца да прыметніка «працоўны», і разам яны ўтвараюць цалкам матэрыяльнае словазлучэнне. Бо, як кажуць, «парадак на сталі — парадак у галаве».

Так, з прыказкай вы згодныя і гатовыя вылучыць некалькі гадзін для кардынальных змен таго месца, дзе звычайна робіце ўрокі, завісаеце ў камп'ютары, ствараеце хэнд-мэйдавыя рэчы і г. д. Перш за ўсё вазьміце велізарны пакет і згрузіце ў яго ўсё, што знаходзіцца ў межах вашай працоўнай прасторы (манітор і сістэмны блок перамяшчаць не абавязкова). Пасля гэтага пажадана правесці вільготную ўборку: выцерці пыл на паліцах і стальніцы, у шуфлядах.

У той час, калі працоўнае месца будзе высыхаць (вы ж не паленаваліся ўзяцца за анучу, праўда?), дастаньце з пакета такія канстанты, як падручнікі, сшыткі, альбомы, кнігі, нататнікі і падзяліце іх на групы: вучоба, творчасць, самаразвіццё і інш. Прадметы з першай катэгорыі смела размяшчайце на самым бачным і даступным месцы, астатнія — у залежнасці ад таго, як часта імі карыстаецца.

Наступныя каштоўнасці, якія варта выняць з «рога багацця», — канцылярыя: алоўкі і ручкі, маркеры і гумкі, стэплер і дзіркакол, клей і карэктар. Пра настольны арганайзер чулі? Напоўніце яго гэтымі незаменнымі памочнікамі. А калі карыснага аксесуара няма, то дарма не журыцеся, а стварыце яго з падручных сродкаў: слоіка, шклянкі, кардоннай скрынкі. Добра было б, каб ён быў ёмістым, і канцылярыя ўпісалася ў яго цалкам.

«Смяротны нумар» працэсу ўборкі — завязванне пакета з астатнімі рэчамі і выкіданне яго ў сметніцу. Там засталіся важныя, як вам здаецца, прадметы? Замкніце іх у кніжную шафу або скрыню пры сталі (можна нават не вымаць з пакета) і прыляпіце стыкер з сённяшняй датай. Калі да наступнага навучальнага года пакет са змесцівам так і праваляецца незапатрабаваным, пазбаўцеся ад яго назаўжды.

Та-дам! Здаецца, гатова. Цяпер самы важны пункт уборкі: бяром чысты ліст паперы і вялікімі літарамі выводзім на ім: «У кожнай рэчы ёсць сваё месца. Не рабі з прадметаў валацуг — вяртай іх пасля выкарыстання ў свае домікі» — і вешаем яго на бачнае месца. Цяпер дакладна усё. Віншую, мы справіліся!

Тэорыя паралельных сусветаў

Нашто ж на зямлі
Сваркі і звадкі, боль і горыч,
Калі ўсе мы разам ляцім
Да зор?

М. Багдановіч

Ганна Варонка

Шпацыруючы па начным горадзе, вы ніколі не забываліся на ўсё вакол, калі позірк накіроўваўся да зор? У гэты момант адчуваеш, які ты маленькі ў агромністай Галактыцы. Вока спрабуе знайсці Вялікую Мядзведзіцу і Млечны Шлях, а сам ты толькі і думаеш пра пытанні, на якія людзі ніколі не змогуць адказаць.

Уявіце, колькі дарог сышлося ў адным месцы, каб вы маглі проста глядзець на начное неба. Як гэта ўзрушае — разумець: дзеля таго, каб ты нарадзіўся, прыехаў у гэты горад і ў пэўную секунду стаяў на пэўным каменьчыку на тратуары, вымерлі дыназаўры, зрынулі караля Англіі Якава II, стварылі Вялікае Княства Літоўскае і прыдумалі пеніцылін... Кожны чалавек у мінулым штосьці зрабіў для таго, каб менавіта ты, менавіта тут існаваў. Ці не здаецца вам гэта фантастыкай?

Вось і навукоўцам так падалося, калі ў 1954 годзе Х'ю Эверэт з Прынстанскага ўніверсітэта прапанаваў сваю тэорыю існавання паралельных прастораў. Паводле яго ідэі, усе паралельныя сусветы звязаныя з нашым, аднак усе іх варыянты адрозніваюцца. Верагодна, у іншых прасторах таксама адбываліся войны, якія скончыліся, мабыць, не так, як у нашай рэальнасці. Жывыя арганізмы, што загінулі ў пачатку гісторыі Зямлі, маглі выжыць і эвалюцыяніраваць у паралельным свеце. Верагодна, у гэтых прасторах зусім няма людзей, таму што яны проста не змаглі выжыць у тых умовах. А можа, чалавецтва пайшло па іншаму шляху развіцця – не матэрыяльнаму, а духоўнаму. У іх няма зла і зайздрасці, яны ўсе роўныя і па крыві, і па знешнім выглядзе, і па месцы ў грамадстве. І зараз нейкі падобны да цябе чалавек можа стасавацца з любым іншым з дапамогай думкі. Мабыць, тыя невядомыя нашы сябры больш шчаслівыя. Павітаць бы іх і спытаць, як чалавеку навучыцца жыць па справядлівасці. Але яны ўсё роўна не ўбачаць, не пачуюць мяне, дзяўчыну, якая стаіць у Мінску каля помніка Максіму Багдановічу, падставіўшы твар сняжынкам, і глядзіць на мільгаючыя і застылыя агеньчыкі ўверсе. Мне здаецца, што не ведаюць яны, што такое Мінск. Але ўсё роўна, упэўніўшыся, што нікога побач няма, я кіўну вам і ўсміхнуся, мае несустрэтыя паралельныя незнаёмыя.

Х'ю Эверэт лічыў, што існуе мноства нас, альтэрнатыўных. Вось, напрыклад, дзесьці там ёсць прастора, дзе Максім Багдановіч не пачаў вучыць беларускую мову і пісаць вершы. Ён ніколі больш не прыязджаў на Радзіму пасля таго, як сям'я перабралася ў Расію, не стаў вялікім чалавекам у нашай літаратуры. Яму не паставілі помнік каля тэатра оперы і балета. А значыць, я не затрымалася каля яго, праходзячы міма, і не паглядзела на зоры. Як цікава, Максім Адамавіч, праўда? А можа, наадварот, паэт не памёр у маладосці ў далёкай Ялце, а жыў яшчэ вельмі доўга і напісаў шмат цудоўных твораў.

Колькі варыянтаў у нашым жыцці, падумаць толькі! Але ў рэальнасці мы можам зрабіць усё толькі аднойчы: нарадзіцца, пасталець, зрабіць той ці іншы выбар, а потым за яго расплачвацца. Абіраючы тое ці іншае, мы непазбежна штосьці згубім і штосьці прыдбаем. У гэтай ісціне — і горыч, і весялосць. Жыць куды лягчэй, калі падумаць, што ўсе несправядлівасці, якія мы хоць

калі-небудзь сустракалі ў паўсядзённасці, у паралельнай прасторы адбудуцца правільна. Усе любімыя загінуўшыя людзі жывуць. І, мабыць, у гэтую секунду спяшаюцца ў краму ці тэатр.

Існуе шмат тэорый: і пра прастору, і пра час, і пра іншапланетныя цывілізацыі. Гэта, безумоўна, вельмі цікава. Але не трэба вельмі доўга пра гэта разважаць. У вас беззваротна сапсуецца настрой. Дарэчы, наша прастора не такая і дрэнная. Асабліва ўзімку — падчас чароўных свят. У гэты час канцэнтруецца так шмат добрай энергіі ад думак людзей, што нават самая заповітная мара мае ўсе шанцы збыцца. Таму лепш жыць тут і зараз.

Неяк зусім халодна стала, пайду я, Максім Адамавіч. Хопіць на мяне сёння філасофіі. Мне вельмі пашчасціла, што вы былі ў маёй рэальнасці, хоць і ў мінулай. Да пабачэння, да пабачэння.

Таццяна Сулімава: «Ровар устойлівы, пакуль едзе»

Пра дзяцінства

Дзяцінства ў мяне было савецкае: школу я скончыла ў 1992 годзе. У маім жыцці адлюстраваліся ўсе знакавыя этапы таго часу: была акцябронкам, піянерам... Калі прыйшла пара ўступаць у камсамол, аказалася, што ўсе ранейшыя каштоўнасці былі прыдуманымі, на-самрэч усё па-іншаму.

Напэўна, зараз я ўяўляю сябе іншай, чым была, але ўяўляю сябе дапытлівай, зацікаўленай, як і большасць маіх ровеснікаў. Мы запісваліся ва ўсе магчымыя бясплатныя гурткі і спартыўныя секцыі, нікуды не паспявалі. Я хадзіла і на баян, і ў секцыю фатаграфавання (праз месяц перапісалася ў гурток макрама, а потым — на лыжы)... Як і ва ўсіх маіх ровеснікаў, дзяцінства было свабоднае: вы-

йшаў і пайшоў. У двары не стаяла ні адной машыны, яны тады былі такой рэдкасцю, што калі я на праспекце Незалежнасці шпацыравала з бацькамі, бачыла адну-дзве і заўсёды цікавілася, ці не аўто гэта таварыша Слюнькова? Гэта адчуванне свабоды, шырыні вуліц захавалася.

Часам я была сціплай, камплексавала і перажывала з-за сваіх недахопаў, часам, наадварот, вельмі ўпэўненай і прабіўной.

Пра правільнае і няправільнае

1990-я гады пакінулі адбітак на маім светапоглядзе, унутранай структуры, характары. Першапачаткова мы лічылі, што акцябронак павінен стаць піянерам, піянер — камсамольцам, камсамалец — камуністам. Я вельмі верыла ў гэтую схему, пра якую казалі бацькі: скончыць школу, паступіць у інстытут, выйсці за муж, атрымаць кватэру, нарадзіць дзяцей — і будзе ўсё як трэба. Калі я зразумела, што схема не працуе, глебы пад нагамі няма, у мяне замест разгубленасці з'явілася нечаканая радасць. Я адчула, што гэта не пустэча, а пачатак новага, у якім я магу пабудаваць усё так, як я хачу. З гэтага часу я люблю, калі нешта ідзе не так. З гэтага «не так» заўсёды атрымліваецца штосьці нечаканае, новае, цікавае. Галоўнае — своечасова ўключыць сваю асобу ў перамены, не заставацца пасіўна ў баку ад падзей.

Пра ўпэўненасць

Усё прыходзіць да нас праз цяжкасці. Тое, што даецца лёгка, не ўспрымаецца. Асоба чалавека фарміруецца тымі рысамі, якія ён выхаваў, яны мацней укараня-

юцца — як мышцы, якія спартсмен развівае падчас трэніровак. Толькі тое, што мы ў сабе культывуем, потым становіцца намі. Таму з няўпэўненасці таго дзіцяці вырасла мая ўпэўненасць. Я вельмі шмат хварэла і памятаю з дзяцінства ўвесь час гэта адчуванне збянтэжанасці, калі ты прыходзіш і нічога не разумееш. Баішся сказаць нешта не тое. Паступова я перамагла няўпэўненасць, прымаючы яе, як частку мяне. Я знайшла глебу пад нагамі і зараз разумею, што калі мае думкі не супадаюць з меркаваннем іншых, я маю на іх права, бо яны народжаныя мной, унікальным стварэннем.

Пра працу

Я ўвесь час час думала, што буду паступаць ці на журфак, ці ў тэатральна-мастацкі інстытут. Арганізоўвала школьныя пастаноўкі ці іграла ў іх. Пісала тэксты ў школьную газету. Усё маё жыццё вяло мяне да гэтага, астатнія напямкі проста не складаліся. У тэатральна-мастацкім (сёння — Акадэмія мастацтваў) іспыты былі раней, я пайшла туды, даведалася, што набрала патрэбную колькасць балаў.

Канешне, былі сумневы, бо студэнтаў 1—2 курсаў там часта адлічваюць за прафесійную непрыдатнасць. Я думала, што калі мяне адлічаць, то пайду на журфак. Мяне не выгналі, я скончыла акадэмію і паставіла спектакль «Бот і яго шкарпэтка» па п'есе Герберта Ахтэрнбуша ў Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі.

Пасля мяне запрасілі на радыё «Рокс», і маё жыццё змянілася. Уліўшыся ў гэтую плынь, я зразумела, што дынамічнасць радыё падыходзіць мне больш, чым тэатральная удумлівасць. Напэўна, яшчэ і таму, што тады мне было каля 20 гадоў — узрост, калі хочацца быць там, дзе віруе жыццё.

У мяне няма магчымасці чакаць натхнення ці пісаць у той момант, калі хочацца. Я магу пісаць тады, калі мне трэба пісаць. Калі з'явілася думка, а запісаць не магу, трымаю яе ў галаве, пра сябе пішу гэты тэкст, а калі надыходзіць момант, перапісваю, але, як правіла, ён атрымліваецца зусім іншы. Я хаджу, адзначаю нейкія словы, выразы, думкі. Вельмі люблю ўстаўляць у свой тэкст жыццёвыя выразы — гэта робіць яго больш простым і эмацыйна блізкім чытачу.

Пра крытыку

Я часам крытыкую сябе за тое, што мне трэба здаваць тэкст, а я не дастаткова глыбока прадумала яго, і атрымліваецца, можа быць, пацешная, але плынь свядомасці. З боку гэта можа быць незаўважна, але я ведаю, што магу лепш. Ці, напрыклад, не вычитала лішні раз: здала сёння, а магла б яшчэ падумаць і перачытаць. На радыё магу пакрытыкаваць сябе за няправільныя націскі — сачу за гэтым, слухаючы і людзей, і сябе. Часам няправільна называю прозвішча — так нельга, але ў наш час, калі ўсё хутка, такія памылкі часта праскокваюць, асабліва на радыё. Крытыкую сябе за тое, што лію шмат вады: не сабралася, сама не зразумела, што хацела сказаць... Прамы эфір некаторыя рэчы прабацае, калі ён эмацыйна напоўнены. А бывае, чалавек кажа правільныя рэчы, але ад яго не ідзе ніякай энергетыкі — гэта горш. За чалавекам, які піша ці вядзе на радыё, заўсёды адчуваецца, чаго ён хоча: казаць пра сябе і свой стан ці думаць пра больш глабальнае.

Пра хуткасць і грунтоўнасць

Ёсць людзі, якім трэба сябе ўздымаць, а мне сябе — асadjваць. Я часта хачу паспець тое, што паспець немагчыма. Атрымліваю асалоду, калі ўсё атрымліваецца. Ровар устойлівы, пакуль ён едзе, і чым хутчэй круцяцца педалі, тым лепш. Эмацыйнае выгаранне ў мяне здараецца ў паўзах, калі ўсё спыняецца. Тады я губляю глебу пад нагамі, не разумею, што адбываецца, і імкнуся загрузіць сябе вялікай колькасцю спраў, каб не было прастою. Але часам трэба сябе супакоіць і ўсадзіць, каб падумаць ці зрабіць штосьці больш грунтоўнае, глыбокае. Мне не хапае ўдумлівасці і грунтоўнасці. Я — больш ушыркі, чым углыбіню.

Пра мару

Гісторыя, якую я бачыла, — нібы шматслойны пірог: нарадзілася я ў адной эпосе, зараз жыву пры зусім іншым павароце падзей. Спадзяюся, што яшчэ праз некалькі гадоў у мяне атрымаецца гэты пірог спячы ў кнігу пра маё пакаленне — дзяцей, народжаных у 1970-я, 1980-я гады: якімі мы сталі, якія розныя ў нас лёсы. Такія гісторыі пра маіх сяброў дзяцінства і юнацтва круцяцца ўва мне і кранаюць маё сэрца. Спадзяюся, што калі-небудзь змагу сесці, мяне няшмат што будзе адцягваць, і я збяруся і напішу вельмі кранальную і прыгожую кнігу пра жыццё. Пра тое, як чалавек пражывае і пераадольвае рознае, кім ён робіцца пасля таго, як шмат разоў памёр і зноў нарадзіўся. Кнігу пра людзей, якія штосьці пераадольваюць і кудысьці ідуць, я б хацела напісаць.

Парада

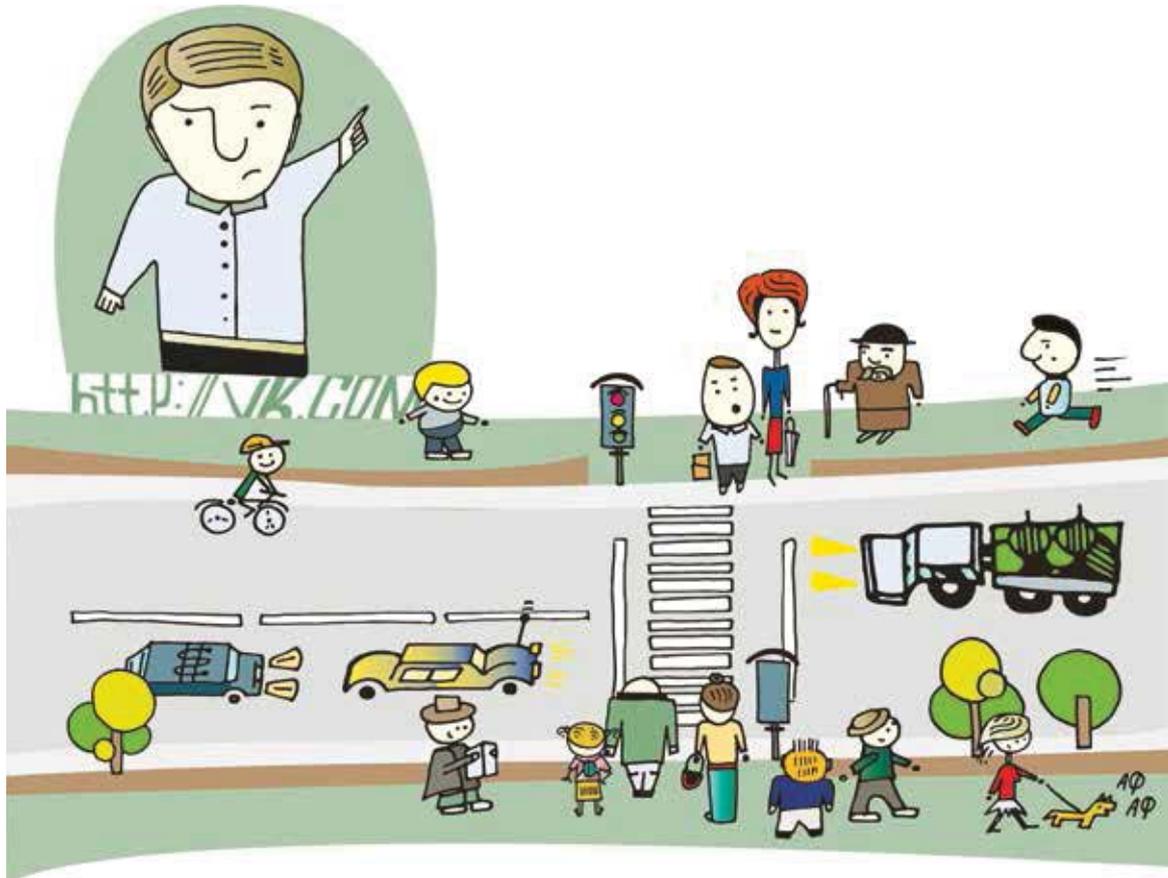
Тым, хто хоча стаць журналістам, раю шмат чытаць. Практычна, з алоўкам. Письменніцтва бярэцца з чытання і не атрымаецца без літаратурнага багажу. Можна нават паразітычна дзейнічаць: збіраць словы, вучыцца браць усё лепшае з напісанага да цябе і думаць сваё. Калі ты ўвесь час шукаеш, дзе добра напісана, думаеш, як бы ты напісаў, гэта першая прыкмета таго, што ты можаш стаць журналістам.

Нават самую банальную думку можна выказаць праз нечаканае бачанне. Тэм няшмат, і калі журналіст не піша пра навіны, то ён піша пра адно і тое ж — пра станы, праблемы і адносіны людзей. Калі ты пішаш па-іншаму, то ты аўтар. Калі пішаш, як усе, то ты пераймальнік.

І галоўнае — не саромецца пісаць і дасылаць свае тэксты. Я з дзяцінства дасылала вершы ў газеты, ні адзін не надрукавалі, мне заўсёды пісалі: «Дарагі сябра, вялікі дзякуй за твае вершы, але яны нам не падыходзяць. Але ты пішы нам яшчэ». Я запамінала «пішы яшчэ». Гэта важна — не чуць дрэннае, што кажуць пра цябе, і памятаць, што літаратура цябе чакае.

Запісала Кацярына Захарэвіч

Праспект Макса Роўбы

— **А** сцярожна, дзверы зачыняюцца, — загуло ў дынаміку тралейбуса, — наступны прыпынак — праспект Янкі Купалы.

— Цярпець не магу праспекты, — працадзіў скрозь зубы Макс, седзячы на апошнім сядзенні «чацвёркі». — Скрэзнякі! Кубаметры нікому не патрэбнай прасторы — дамоў пшык, а тратуараў куча. І каму гэта трэба?

Не тое, каб хлопец баяўся адкрытай прасторы, не, да агарафобіі пакуль не дайшло — проста ацэньваў выгаду ад укладзеных сродкаў. Бо збіраўся стаць фінансістам. І любіў адзіноту ў любых праяўленнях: у бабулі на гарышчы, з кніжкай пад старой яблыняй, у цесным уласным пакоі ці на сваёй старонцы ў сетцы.

Макс сцэпануўся і зачасціў пальцамі па экране планшэта, з якім не расставаўся ні днём, ні ноччу. Цуд карэйскай электронікі выдаў з дзясятка рэмейкаў любімага гурту. Элегантным і лаканічным (выпрацаваным за тры гады трэніровак) рухам пальца Макс выставіў на сваю старонку самыя рэдкія. Палюбаваўся на каляж, уласнаручна зроблены хвіліны тры таму, з жыцця вялікага і жудаснага 9 «В».

— Ну, здаецца, хоць за гэта можна не хвалявацца... — ён расплыўся ў задаволенай усмешцы. І тут жа прыкусіў губу: — А гэта што за выбрык?

У абліччах ацэншчыкаў новага шэдэўра значылася... Аляўціна Мікалаеўна!

— Класуха? Адкуль? Што за беззаконне?! На аблюбаваным, узгадаваным і вымучаным астраўку асабістай віртуальнай прасторы бесцырымонна размясціўся нікому не патрэбны камент класнай: «Малайчына, Роўба! І тут сябе праявіў. Заўтра прынось, раздрукуем. Упрыгожым тваім калажам класны альбом».

Макс зладзеявата агледзеўся — ці не стаў хто-небудзь сведкам? З палёгкай выдыхнуў. І зноў спалохаўся — а раптам на старонку зараз хтосьці зойдзе? І ўбачыць...

— Не!!!

Макс з сілай ткнуў пальцам «выдаліць» у кутку няўдалага паста. Калаж ён выставіць зноў, а з выдаленымі адзнакамі і каментарамі поркацца няма калі. Планшэт адрэагаваў нечакана: пакрыўджана заміргаў і адключыўся. Ці то гаспадар залішне моцна націснуў на сэнсар, ці то сувязь на праспекце адсутнічае.

— Чорт! Чорт! Чорт! — вылаяўся Макс і, расштурхаўшы пасажыраў, якія стаялі каля дзвярэй, рынуўся да выхаду. Тут ужо не да ветлівасці і не да камфорту, калі размова ідзе пра асабісты аўтарытэт. Ён павярнуў у падваротню і панёсся дварамі дадому — па самым кароткім шляху. Раз-пораз сутыкаючыся з праходжымі, якія таксама кудысьці спяшаліся. Нядзіўна — праспект побач, самае ажыўленае ў горадзе месца.

— Вось і ў мяне замест ціхага асабістага кутка ў сетцы цэлы праспект утварыўся, — абураўся Макс, лавіруючы паміж незнаёмымі людзьмі. — Пакуль дабягу, хлопцы сто разоў паспеюць пасмяяцца з каментна настаўніцы. Калі так пойдзе, то і продкі хутка да маіх пастоў дабяруцца. Ды што там продкі! У сябрах амаль трыста чэлаў... Каму не лягота на старонку сунуцца, што хочучь пішуць, што хочучь размяшчаюць! А тут — настаўніца. Класны кіраўнік. Дарослы свядомы чалавек — і такое... Якое яна мела права?! Якое?!

У галаве самі сабой складваліся і разбураліся планы помсты. Аднак Макс ворагам сабе не быў. Хоць і пакідаць класухіны выкрутасы без адказу не меў намеру. Несанкцыянаванае ўмяшанне ва ўнутраныя справы Макса Роўбы нікому з рук не сыдзе!

— Яшчэ паглядзім, чья возьме, паважаная Аляўціна Мікалаеўна, не дзеля таго я вас у сябры прымаў, каб у вачах прыяцеляў ідыётам выглядаць...

Сімпатулька:

— Ну вось, зноў непрыемнасці. Спачуваю. Усе намаганні закрэсленыя лёгкім рухам чужой рукі. І нікуды не дзенешся — нашы выкладчыкі ідуць у нагу з прагрэсам. Ой! А калі да мяне на старонку зойдуць? Трэба тэрмінова ўсе лішнія фотачкі выдаліць, а то невядома што маці пра мяне падумае. А Клаўдзія Іонаўна! Яны да гэтага часу нас дзецямі лічаць, прыходзіцца адпавядаць. Фарбавацца толькі па вечарах, модныя прыкіды насіць толькі па выхадных, пра хлопчыкаў толькі на вушка сяброўкам шаптаць. Цяпер вось і ў сетцы прытрымліваць

ца абмежаванняў. Эх, на фэйкі перайсці, ці што? Хоць з імі і клопатаў, пакуль патрэбных людзей туды перацягнешь, пакуль прыстасуешся — да пабачэння, школа! А там усё пачынай наноў. Але нязручна з фэйкам ў дарослае жыццё ўваходзіць, табе не здаецца? Слухай, калі што добрае надумаеш, дай ведаць, ладачкі? А пакуль палячу сваю старонку ў парадак прыводзіць. Салюцікі!

Бабуля з пруткамі:

— Эх, унучак-унучак. Відаць, нядобрыя рэчы ты на сваю сцяну выкладаеш. А я ў цябе верыла. Дзякуй Аляўціне Мікалаеўне сказаць трэба, што яна цябе самім сабой быць прымушае. Ты ж у нас хлопец станоўчы. Здаецца мне, што глупствы гэтыя на паказ выстаўляеш, каб прыяцелям крутым здавацца. Але ўлічы, крутымі толькі яйкі бываюць, калі іх паварыць даўжэй. У людзей, Максімушка, усё больш складана. Так што жыві спакойна, каб нам з мамай за цябе не чырванець. Жыві так, каб сорамна самому не было. Ні ў рэальным жыцці, ні ў сетцы. А даросласць нікуды ад цябе не дзенецца. Прыйдзе. Паспей атрымаць асалоду ад дзяцінства. І да мяне зазірні ў вольны час — я запяканку спякла. Тваю любімую.

Прасунуты старшакласнік:

— Пачнем з галоўнага: старонку ў інтэрнэце ты для чаго ствараў? Для зносін. Так што пра асабістую прастору забудзься. Старонка твая — такое ж публічнае месца, як, скажам, пад'езд, двор ці бібліятэка. Праўда, можна было яе з самага пачатку закрыць, але тады з 300 тваіх віртуальных прыяцеляў чалавек 10—15 у кампанію набралася б, а іншыя спакойна ішлі б міма, не падазраючы пра твае захапленні.

У правілы карыстальніка сеткай ты наогул зазіраў? Напэўна, як і ўсе. Пстрыкнуў на квадрацік «згодзен» у час рэгістрацыі і пусціўся ў плаванне. І дарэмна — зараз бы не абураўся і не пагражаў класнай разнастайнымі рэпрэсіямі.

Дазволю сабе крыху працытаваць афіцыйныя матэрыялы адной з сацыяльных сетак. Сайт «ВКонтакте», інтэрнэт-рэсурс, які дапамагае Вам падтрымліваць сувязь з вашымі старымі і новымі сябрамі. Сайт «ВКонтакте» — гэта сеткавы праект, які аб'ядноўвае людзей паводле месцаў вучобы або працы...» «5.11. Размяшчаючы інфармацыю на персанальнай старонцы, у тым ліку свае асабістыя даныя, карыстальнік ўсведамляе і згаджаецца з тым, што адзначаная інфармацыя можа быць даступнай іншым карыстальнікам сеткі Інтэрнэт з улікам асаблівасцей архітэктуры і функцыянала сайта».

У пэўны момант ты дадаў сваю класную ў сябры. Значыць, усе каментары і ацэнкі да тваіх пастоў з'яўляюцца ў яе на старонцы. Ды і ў госці да цябе сябры маюць права заходзіць без паведамлення. Цяпер будзь гатовы да падобных візітаў і паводзь сябе ў сетцы прыстойна. Забудзься пра асабістую прастору: твая старонка — гэта вялікі віртуальны праспект. Праспект Макса Роўбы, з чым цябе і віншую!

Першакласнік з яблыкам:

— Праспект Макса Роўбы — гучыць! Віншую! Я б таксама ад імяннага праспекта не адмовіўся, засадзіў бы яго яблынямі, лавачкі зручныя паставіў, шапікі з марозівам, бігборды прышпільныя. А пакуль табе зайздросчу. Яблычкам пачаставаць? Новы сорт, пальчыкі абліжаш!

Камора

Пецька Сіўчыкаў бег доўгім школьным калідорам, ледзь паспяваючы перахопліваць дыханне. Прычына рухалася следам: таўстун Быкаў з 8 «В» даўно пагражаў пакараць Пецьку, калі той не перастане маляваць на яго карыкатуры. Сіўчыкаў задушыць у сабе мастака не змог.

Пагоня набліжалася. Пецька ўляцеў у апошні паварот, далей — толькі прыбіральня і сцяна. Дакладней, былі там яшчэ адны дзверы, звычайна замкнёныя. Цяпер яны былі расчыненыя, і хлопчык-акулярык, якога Пецька раней ніколі не бачыў, махнуў яму рукой: хутчэй, маўляў, сюды.

Прастора за дзвярыма аказалася каморай для інвентара тэхнікі. Акулярык усміхнуўся. Усмешка была нядобрая: не хапала чатырох зубоў. Але Сіўчыкаў перастаў пра гэта думаць, бо пачуў за дзвярыма тупат Быкава. І нават яго дыханне. Быкаў зазірнуў у прыбіральню. «Ці зазірне сюды?» — са страхам прыкідваў Пецька.

Таўстун-такі пацягнуў за ручку. Дзіўна, але дзверы не паддаліся. Быкаў пхнуў іх нагой і сышоў. А ратавальнік працягваў шчарбата ўсміхацца. Сіўчыкаў працягнуў яму руку:

— Пётр.

— Го... ша.

— Новенькі?

Гоша не адказаў. Пецька пацягнуў за ручку дзвярэй, яны аказаліся замкнёнымі. Націснуў плечуком — без выніку.

Сіўчыкаву зрабілася не па сабе. Ён з дзяцінства неўтульна адчуваў сябе ў замкнёных памяшканнях.

— У цябе ёсць ключ?

Гоша не адказаў.

— Адчыні, ён пайшоў ужо.

Зноў без адказу.

Няяркая лямпачка пад столлю пачала патрэскаць і міргаць. Гоша ўсміхнуўся і з націскам на кожнае слова прамовіў:

— У цемры. Больш. Месца.

Падлога ўздрыгнула, і Пецька з жахам зразумеў, што камора некуды правальваецца, быццам ліфт. Акулярык зарагатаў. Лямпачка міргнула, асвятленне ўзнавілася, і Сіўчыкаў заўважыў, што застаўся адзін!

І тут прагучаў жаночы голас, безэмацыйны, як аўтаадказчык:

— Дваццаць два... Дваццаць адзін... Ужо хутка! Дзевятнаццаць...

Васямнаццаць... Мы чакаем! Трынаццаць... Дванаццаць... Прыемнага вам палёту! Дзевяць... Восем...

— Аааа! — закрычаў Пецька, заціснуўшы вушы.

— Шэсць... пяць... Мы не любім пустых памяшканняў! Чатыры... Тры... Два... Вы на месцы!

Успышка! Удар!

На імгненне Пецьку здалося, што побач усміхаецца шчарбаты карлік у акулярах. Тэхнічка Ніна Васільеўна адчыніла дзверы сваім ключом і закрычала: з каморы выйшаў зусім сівы Пецька Сіўчыкаў. Ён пагразіў ёй пальцам і сказаў:

— Яны не любяць пустых памяшканняў!

Прывід Аркаша

Крыўда і віна

Мы прывыклі ставіцца да настаўнікаў як да прафесіяналаў. Але прафесіяналы таксама маюць эмоцыі і пачуцці. І прычынай іх перажыванняў можам стаць мы. Пра гэта ішла размова ў настаўніцкай гімназіі № 1, што ў Слуцку. Гутараць Ніна Іванаўна Чарнавус, настаўніца біялогіі, і Ганна Мікалаеўна Бараненка, настаўніца беларускай мовы і літаратуры.

Н. І.: Мяне вельмі крыўдзіць нахабнасць. Раней, калі настаўнік рабіў вучню заўвагу, той прызнаваў сваю няслушнасць. А цяпер бацькі патураюць дзецям. Яны, канешне, павінны абараняць сваіх малых, але і выхоўваць павінны. Яшчэ абражае несправядлівасць. Важна ўмець прызнаваць свае памылкі. Гэта датычыцца і нас, выкладчыкаў. Калі вучань разумнейшы за цябе, не варта злавацца. Лепш дапамагаць яму. Калі не ў прадмеце, то ў бытавых пытаннях.

Г. М.: Любога выкладчыка крыўдзіць, калі яго не слухаюць і не разумеюць. Крыўдзіць, што мала чытаюць. Дрэжны пачырк абражае. Яго ж немагчыма прачытаць. Хоць акулеры бяры. І безумоўна, мне як настаўніцы беларускай мовы непрыемна, што мала хто ведае яе. Гэта і нядзіўна. У нашай гімназіі ўрокаў замежнай мовы больш, чым роднай.

Н. І.: Я вось адчуваю сябе вінаватай, калі нечага не ведаю. У такіх сітуацыях імкнуся хуценька знайсці патрэбную інфармацыю. Яшчэ — калі я не маю рацыі ў адносінах да вучня. Тады прашу прабачэння за няправільны ўчынак. Бываюць жыццёвыя сітуацыі, якія трэба зразумець. У кожнага свае таленты. Калі тут вучань нешта не разумее, то ў нечым іншым ён можа быць першым. Да такіх вучняў і стаўленне іншае. Многа значыць уменне зразумець вучня. Цудоўна, калі дабрыню цэняць.

Г. М.: Адчуваю віну, калі стараюся добра ставіцца да вучняў. Многія думаюць, што раз іх гладзяць па галоўцы, то ўсё дазволена. Перастаюць вучыцца, рыхтавацца да ўрокаў. Замест гэтага нахабна спісваюць. А мы ж усё бачым.

Н. І.: Напрыклад, нядаўна 10 «А» клас пісаў самастойную. Толькі хацелі падглядзець — я заўважала. Стараюся быць непрадузятай, таму што іх гэта крыўдзіць. Таму добра, калі настаўнік патрабавальны і справядлівы. Тады што вучань заслугоўвае, тое і атрымлівае.

Г. М.: Уявім сітуацыю: вучань заўсёды рыхтаваўся, адзін раз не вывучыў, але папярэдзіў перад урокам. Настаўнік абавязкова даруе. Нам непрыемна ставіць благія адзнакі, бо настаўнік ацэньвае і сябе таксама. Калі ў вучня дрэнныя вынікі, значыць, педагог недзе недапрацаваў, не зацікавіў прадметам, не змог растлумачыць. Добры ж бал можна паставіць за некалькі сказаў на ўроку ці за пытанні. У такіх выпадках бачна, што вучань хоча ведаць прадмет. Калі ж падлетак хлусіць, хаваецца за спіны іншых, ён атрымае адпаведную адзнаку. На такія паводзіны неабходна неяк рэагаваць. Тут справа не ва ўроку. Я лічу, што адносіны паміж вучнем і настаўнікам павінны быць заснаваныя на даверы.

Паліна Забела

Дадзенасць ці артэфакт?

Кожнаму чалавеку патрэбна пэўная тэрыторыя, дзе ён будзе адчуваць сябе спакойна і ўпэўнена. Пра тое, наколькі гэта магчыма ў школе, разважалі ў Бараўлянскай сярэдняй школе № 2 Ганна Міхайлаўна Шмак, настаўніца біялогіі, і Таццяна Міхайлаўна Дудко, выкладчыца англійскай мовы. Разважалі, пакуль не скончыўся перапынак...

Г. М.: — У школе дэфіцыт асабістай прасторы. І чамусьці само паняцце «асабістая прастора» ўспрымаецца занадта літаральна. Вучань мае сваё месца за партай — гэта ўжо бонус. І здаецца, рабі там што хочаш — мы не будзем умешвацца ў твае справы. Усё астатняе — агульнае, то бок, працоўны дзень пад кіраўніцтвам і кантролем. Але ж асабістая прастора — гэта не толькі квадратныя метры.

Т. М.: — Зразумела, што асабістая прастора павінна быць у кожнага чалавека і ў любых міжасобасных адносінах, будзь гэта адносіны паміж членамі сям'і ці сябрамі, кіраўніцтвам і падначаленымі, настаўнікамі і вучнямі. Гэта могуць быць і асабістая прастора, і асабістыя рэчы, і асабістае жыццё. Я як настаўнік магу адзначыць, што ў школе чамусьці часцей згадваюць пра асабістую прастору вучняў, паказваючы нам, настаўнікам, што мы не маем права чапаць іх рэчы, забіраць, напрыклад, мабільныя тэлефоны на час урока з мэтай паляпшэння дысцыпліны. Раней мы нават не мелі права ўзяць самастойна дзённік вучня.

Г. М.: — Настаўнік — самая безабаронная асоба ў гэтай сітуацыі. Тут асабістая прастора парушаецца глабальна. Каб разумець і адчуваць сваіх вучняў, даводзіцца часам стаць з імі адным цэлым, забыцца пра сябе.

Але ж існуюць межы. Вучні павінны добра разумець, што на перапынку магчыма камунікаваць з настаўнікам як з асобай, а вось на ўроку трэба прытрымлівацца субардынацыі. Дарэчы, класным кіраўнікам даводзіцца выбудоўваць адносіны, якія звычайна не адпавядаюць сістэме «настаўнік — вучань». Толькі прыязнае стаўленне, адкрытасць, добры настрой могуць дапамагчы палепшыць ў школе самаадчуванне вучняў і настаўнікаў.

Т. М.: — Я згодная. Але тут, на мой погляд, часам нават карысна злёгка падпусціць вучняў да сваёй асабістай прасторы, каб адносіны былі больш цеснымі. Праўда, у межах разумнага.

Г. М.: — Самае галоўнае — не стаць дзецям «другой маці». Школа, як кажуць, яшчэ адзін дом, але вось перакваліфікавацца ў «другую маці» нельга. Інакш не зможаш быць для іх настаўнікам.

Т. М.: — Мне здаецца, што сучасныя дзеці пазбягаюць такіх адносін, наадварот, абмяжоўваюць дыстанцыю. У іх ёсць Facebook, Twitter, Instagram, YouTube... Я, напрыклад, лічу сацыяльныя сеткі часткай асабістай прасторы, і кожны мае права размяшчаць там запісы і фатаграфіі, якія лічыць патрэбнымі, зразумела, у рамках агульнапрызнаных маральных нормаў. Тым не менш перыядычна былі заўвагі з боку адміністрацыі школы з нагоды, так скажам, пазашкольнага жыцця настаўнікаў. Асабіста я выкарыстоўваю сацыяльныя сеткі пераважна для таго, каб захаваць для сябе пэўны запіс, відэа, песню, фота. Ну, ці падзяліцца з невялікай колькасцю людзей інфармацыяй.

Г. М.: — Але ж вы маеце зносіны з людзьмі больш у сацыяльных сетках? Ці ўсё ж такі аддаеце перавагу тэлефонным размовам?

Т. М.: — Аддаю перавагу тэлефонным размовам. Сеціва — для зносін з сябрамі з іншых краін.

Г. М.: — Думаю, што сацыяльныя сеткі парушаюць асабістую прастору. Карыстацца імі трэба асцярожна, не выкладаючы асабістую інфармацыю і фота, і кантраляваць свае кантакты таксама трэба...

Марыя Шчыпанавя

Канцэрт за рэпост

Рэпартаж

Я патрапіла на канцэрт беларускага гурту Akute. Магчымасць з'явілася выпадкова — выйграла квіток у суполцы «Укантакце».

Мерапрыемства праходзіла ў пабе «Бругге» ў Мінску. Я не часта наведваю такія месцы, таму не вельмі добра ўяўляла сабе, што мяне чакае.

На ўваходзе сустракаў ветлівы хлопец у «вышмайцы». З зала даносіліся дружныя крыкі натоўпу, які ў радасным узрушэнні запрашаў гурт выйсці на сцэну. Нехта пляскаў у далоні. Некаторыя з прысутных ужо апранулі цішоткі з назваў гурту, набыць якія можна было проста тут. Ужо прыгледзеўшыся да аўдыторыі, я зразумела, што Akute прываблівае розныя ўзросты: тут усміхаліся адзін аднаму сталыя людзі, нецярпліва паглядалі на гадзіннік маладыя, крыху няўпэўнена пазіралі па баках падлеткі.

Нарэшце гурт выйшаў на сцэну. «Прывітанне, сябры!» саліста Стаса Мытніка ўзрушыла стомленых чаканнем. Канцэрт пачаўся з самых папулярных песень, якія сталіся, бадай, фішкамі гурту, — «Адшукай мяне», «Спі» і іншыя. Што ўразіла мяне — гэта моц і майстэрства Вікі, бубначкі.

Захапляльна было назіраць за натоўпам, які спяваў разам з музыкамі. Нават тыя, хто спачатку адчуваў сябе скаваным, саромеўся рэзкіх рухаў, падчас канцэрта асмялелі, даючы волю пачуццям. Пад апошнія гукі некаторыя пачалі танчыць у парах, падаючы адзін аднаму руку.

Вартае ўвагі тое, як музыкі ставяцца да прыхільнікаў: «на біс» выходзілі два разы, калі натоўп настойліва патрабаваў «Яшчэ».

Зараз Akute ладзіць тур па Беларусі, таму яшчэ больш аматараў іх музыкі будзе мець магчымасць «адарвацца» пад любімыя песні. А ў Мінску гурт з'явіцца толькі праз месяц.

Я не была аматарам гурту, але цяпер імкнуся знайсці больш і больш іх музыкі. Што ж так прываблівае ў песнях Akute? Майстэрства музыкантаў і надзённасць тэм песень — часта гэта гісторыі кахання, праблемы ўзаемаадносін.

Подпіс рэдактара

Яна Нікіфарова,
9 «А» клас, гімназія № 1, Мінск

Мой дзядуля

У мяне ёсць дзядуля. Па праўдзе сказаць, ён мой прадзядуля. Але гэта вельмі нязручна вымаўляць: прадзядуля, і таму я заву яго «дзеда» альбо «дзядуля». Тым больш, што ён яшчэ не зусім стары, па маіх меркаваннях...

І што з таго, што дзядулю ўжо восемдзсят тры гады? Ды яму ўсяго толькі восемдзсят тры гады, калі хочаце ведаць! І выглядае мой дзеда вельмі жвава. Да таго ж ён добры, жыццярадасны і шмат чаго ведае.

— Дзеда, адкуль ты ўсё ведаеш, ты ж гаворыш, што грамаце амаль не вучыўся? — запыталася я аднойчы ў дзеда.

— А калі было той грамаце вучыцца? — усміхаецца дзеда. — Гэта вам зараз усе ўмовы стварылі, а вы яшчэ і лянуецца, вучыцца не хочаце. А маё дзяцінства прыйшлося на вайну ды на цяжкія пасляваенныя гады, калі трэба было маці дапамагаць гаспадарку ўзнімаць. Бацька мой загінуў на фронце ў сорок пятым, амаль напрыканцы вайны, а нас у мамкі засталася трое, і я — самы старэйшы. Так што, унучачка, шмат чаго пабачыў і пазнаў я на сваім вяку.

— Дзеда, а раскажы пра вайну. Ці было табе тады страшна? — папрасіла я.

— Пра вайну, кажаш? — перапытаў дзеда і, уздыхнуўшы, дадаў: — Ды пра яе так проста і не раскажаш! Гэта ўсё трэба было перажыць, каб пазнаць, што такое вайна. І страшна было, ды яшчэ як страшна, унучачка, і голадна, і холадна. Мне ж, калі вайна пачалася, усяго толькі восем гадкоў было. Немцы, як прыйшлі ў нашу вёску, пачалі рабаваць і руйнаваць. Знайшліся і такія, хто пайшоў у паліцаі, стаў прыслужнікам акупантаў.

Немцы нас з мамкай выгналі ў хлеў, а самі занялі нашу хату. Былі яны жорсткія, злыя. Матулю маю прымушалі есці ім гатаваць ды ў хаце прыбіраць, адзенне іхняе мыць. Амаль усіх курэй і парсюка нашага сажралі, і не падавіліся, гады. Толькі адзін маладзенькі афіцэрск дужа добры быў, употайкі даваў нам цукар, кашу выносіў у місцы, а аднойчы даў мне кавалачак шакаладу. Дык я нават і не паспрабаваў той шакалад, усё сястрычкам малым занёс, сам толькі пальцы пасля аблізаў...

Стаў паліцаем і наш сусед — дзядзька Рыгор. Ніхто з вяскоўцаў не чакаў ад яго такой здрады. Гэта ўжо пасля ўсе даведаліся, што не быў ён здраднікам, а па загаду партызанаў пайшоў у паліцаі. А тады з нянавісцю ўсе на яго глядзелі, і я ў тым ліку.

І вось аднойчы забег я нечакана ў хлеў і бачу, што гэты самы паліцай Рыгор маёй маці нейкі скрутак перадае, а яна яму і кажа:

— Не хвалюйся, усё добра будзе, зараз жа пашлю Міхаську, каб занёс... — тут маці заўважыла мяне і змоўкла.

Дзядзька Рыгор толькі ўсміхнуўся, калі ўбачыў мой ненавісны позірк, і моўчкі выйшаў з хлява. А маці дастала кошык і кажа мне:

— Міхаська, сыноч, схадзі ў лес, грыбоў набяры ды ціхенька пакладзі гэты скрутак у дупло, што ў дубе на той палянцы, дзе вы з хлопцамі ў хованкі гуляеце. Ды глядзі, нікому пра гэта не расказвай. Ты ж дарослы ў мяне ўжо, усё разумець павінен.

Я з недаверам глядзеў на маці, няўжо яна таксама немцам прадалася. А тая быццам мае думкі прачытала і кажа шэптам:

— Бацьку свайму дапаможаш гэтым з фашыстамі змагацца.

Бацька мой, як і многія іншыя мужчыны з наваколля, быў у лесе ў партызанскім атрадзе. І ў вёсцы пагаворвалі, што хутка партызаны пагоняць немцаў

адсюль. Схапіў я адразу кошык, схаваў за пазуху скрутак і праз агароды кінуўся ў лес, каб нікога не сустрэць па дарозе. Дабег да дуба, азірнуўся, пахадзіў крышачку па палянцы, робячы выгляд, што грыбы шукаю. А калі ўпэўніўся, што нікога няма, хутка ўскараскаўся па галінах на дуб, асцярожна паклаў скрутак у дупло і спрытненька на зямлю саскочыў. І пачаў зноўку грыбы шукаць, на гэты раз па-сапраўдному, бо галодны час быў, і нам грыбы гэтыя зусім нялішнія былі. Збіраю, а далёка ад дуба не адыходжу, бо самому вельмі цікава: хто ж прыйдзе за скруткам? Можа, і мяне забярэ з сабой у партызаны?

Але час ішоў, я поўны кошык грыбоў набраў, а за скруткам так ніхто і не прыйшоў. Тады я схаваўся ў кустах і пачаў далей чакаць. Доўга праляжаў, прыснуў нават. Але чую скрозь сон — нехта аклікае мяне шэптам і ціхенька за плячо штурхае. Расплюшчваю вочы і бачу побач бацьку. Абняў ён мяне, прытуліў да сябе.

— Як там мамка нашая, дзяўчынкі ці здаровыя? — пытаецца ён у мяне вельмі ціха.

— Усё добра ў нас, усе жывыя-здаровыя, — кажу я яму шэптам. — Можа, забярэш мяне ў партызаны ваяваць з фашыстамі?

А бацька мне адказвае:

— Ты нам зараз патрэбны ў вёсцы, будзеш нам перадачы ад дзядзькі Рыгора на сіць, вельмі яны нам дапамагаюць змагацца з немцамі. Ды і на каго ты мамку з сястрычкамі пакінеш? Пакуль што ты старэйшы мужчына ў хаце. А зараз хуценька бяжы дахаты, маці, напэўна, вельмі хвалюецца. Ды глядзі, маўчы, калі што, зразумеў?

— Што я табе, маленькі які ці што? — адказаў я бацьку і пабег дамоў.

Пасля гэтага маці яшчэ некалькі разоў пасылала мяне ў лес па грыбы, але я ўжо не чакаў нікога. Пакладу скрутак — і адразу ж як мага далей ад гэтага дуба...

Аднойчы, толькі я паспеў скрутак у дупло засунуць і саскочыць уніз, з-за дрэва бацька выйшаў. Узрадаваўся я сустрэчы, бацька абняў мяне і кажа:

— Перадай Рыгору, каб усім сказаў: усё адбудзецца заўтра, як развіднее. А як немцы паснуць, маці і сястрычак завядзі ў лес ды абдымі іх за мяне. Асабліва сястрычак, напэўна, забыліся ўжо татку свайго. А зараз бяжы хуценька!

Я не стаў задаваць бацьку ніякіх пытанняў, бо ўсё і так зразумеў. А назаўтра партызаны выгналі фашыстаў з нашай вёскі, і яшчэ шмат вёсак вызвалілі ў той дзень, і не толькі ў нашым раёне. І тым дапамаглі Чырвонай Арміі, якая гнала нямецкіх акупантаў назад у іхнюю Германію. І бацька мой адразу ж у армію ўступіў, каб і далей фашыстаў біць... ды вось з вайны назад не лёс быў яму вярнуцца...

Я слухала дзедка, затаіўшы дыханне. Нават калі ён скончыў свой аповед, маўчала яшчэ даволі працяглы час.

— А ты, дзядуля, на фронт хацеў тады? — нарэшце запыталася я. — Каб разам з бацькам немцаў далей гнаць...

— На фронт мяне не ўзялі б, бо малы быў яшчэ занадта, — уздыхнуў дзядуля. — Ды і бацьку слова даў, што маці і сястрычак не пакіну. Але ж, як бачыш, хоць невялікі, але таксама ўнёс свой уклад у нашу агульную перамогу...

— Які ты смелы, дзядуля! — сказала я, моцна абдымаючы дзедка.

— Гэта не я смелы, — усміхнуўся ён. — Проста час быў тады такі, ён усіх рабіў смелымі. Гэтая смеласць і дапамагла нам ворага перамагчы.

Подпіс рэдактара

Маргарыта Садоўская,
7 клас, СШ № 40, Маргілёў

Спакой у пакой

Знешнія фактары аказваюць прамое ўздзеянне на наш ўнутраны стан. Трапіў у няўтульны шэры калідор паліклінікі — дрэнна, сядзіш у любімym доме пад пледам — лепш.

У кіно, як і ў жыцці: рэжысёры часта выбіраюць канкрэтнае месца, каб падкрэсліць неабходныя эмоцыі. Прапанаваны спіс прысвечаны фільмам, у якіх «прастора» выконвае адну з асноўных роляў.

1. «Ноч у музеі», ЗША-Вялікабрытанія, 2006.

Стаміўшыся ад пастаянных пошукаў працы, Лары ўладкоўваецца ахоўнікам у адзін з музеяў Нью-Ёрка. Тут і разгортваецца дзеянні фільма. Будынак — нібы маленькая краіна, са сваімі асаблівасцямі і мясцовымі жыхарамі. Пагружамся разам з героем у атмасферу Музея прыродазнаўства, а таксама трапляем у захапляльную вандроўку.

2. «Ззянне», ЗША-Вялікабрытанія, 1980.

«Ззянне» прынята лічыць адным з лепшых фільмаў жаху ў гісторыі кіно. Велізарную ролю ў нагнятанні страху грае бязлюдная гасцініца. Джэк разам з жонкай і сынам засяляецца ў гатэль, адзелены ад свету снежнымі заваламі, каб у спакойнай абстаноўцы працаваць над кнігай. Паводле сюжэта гэта месца ўжо дапамагло скаціцца з катушак папярэднім жыхарам. Джэку знаходжанне ў гэтай халоднай прасторы таксама не пайшло на карысць.

3. «Сямейка Адамс», ЗША, 1991.

Фільм майго дзяцінства. Сярод знаёмых, бадай, не знойдзеш таго, хто не бачыў гэтую карціну. Незвычайная сямейка і іх не менш незвычайны дом сталі легендай. Але акрамя крэатыўнага будынка і характэрных змрочных персанажаў, у гэтай стужцы ёсць і цікавы сюжэт. Спакой Адамсаў парушае раптоўнае з'яўленне даўно зніклага брата главы сямейства.

Але дзеці хутка выкрываюць хіжыя матывы дзяцкі і пачынаюць барацьбу супраць яго.

4. «Бункер», Калумбія-Іспанія, 2011.

Калі хварэеце на клаўстрафобію, то я вам не рэкамендую глядзець гэты фільм. Галоўная гераіня, жадаючы правучыць каханага, выпадкова зачыняе сябе ў та-

емным бункеры і губляе сувязь са знешнім светам. Калі бачыш, як адчай ахоплівае дзяўчыну, міжволі пачынаеш адчуваць безвыходнасць і паніку. А яе магчымасць назіраць з бункера за жыццём дома, якое пасля знікнення гаспадыні ідзе далей, падвойвае суперажыванне.

5. «Чарлі і шакаладная фабрыка», ЗША, 2005.

Юны Чарлі выйграе адзін з пяці білетаў на сакрэтную шакаладную фабрыку Вілі Вонкі. Аб гэтай экскурсіі маюць усе дзеці, бо завод Вонкі — сапраўдны салодкі рай. Тут чароўныя мятныя лугі, арэхавыя пакоі з дрэсіраванымі вавёркамі, а галоўнае — шакалад льецца ракой.

Гэтая стужка — не проста салодкая гісторыя, у ёй аўтар выкрывае чалавечыя заганны: абжорства, ганарлівасць, сквапнасць. А справядлівасць, вядома ж, перамагае.

6. «Пакой*», Ірландыя-Вялікабрытанія-Канада-ЗША, 2015.

Джой выкралі, калі яна была яшчэ падлеткам. У зняволенні дзяўчына правяла шмат гадоў, і не бачыла нічога акрамя свайго пакоя. Тут жа нарадзіўся і яе сын. Да пяці гадоў пакой быў светам хлопчыка, і жылі там толькі ён і яго маці. Трапіўшы ў рэальныя ўмовы, герой адносна хутка асвоіўся, але ніколі не забываў свой пакой, да якога ставіўся, як да жывога. «Пакой» — фільм, які заваяваў сэрцы крытыкаў свету і ўзяў заповітную прэмію «Оскар».

7. «Дом дзіўных дзяцей міс Перэгрін», ЗША-Вялікабрытанія-Бельгія, 2016.

Міс Перэгрін і яе выхаванцы ніколі не пакідаюць не толькі свой дом, але і свой дзень — яны жывуць у часовым коле. У кастрычніку 1943 года ў іх прытулак трапіла бомба, але тайны дар выхавальніцы дапамог усім выжыць і назаўжды застацца ў адным

дні. Здавалася, нішто не можа перашкодзіць спакою, але аднойчы іх знаходзіць унук былога выхаванца дома і паведамляе, што яго дзядуля загінуў пры дзіўных абставінах. І гэтая навіна не абяцае нічога добрага...

Яна Мусвідас

*Урывак з твора Эмы Донах'ю «Пакой», паводле якога зняты фільм, друкаваўся ў мінулагоднім № 4 часопіса «Маладосць». Пераклад з англійскай зроблены студэнткай Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта Таццянай Ігнацьевай, практыканткай «Маладосці». Калі ты вывучаеш мовы, то таксама можаш перакладаць сучасных топавых замежных пісьменнікаў і друкавацца як перакладчык.

«Свой пакой»

Вірджынію Вулф лічаць адной з асноўных фігур мадэрнісцкай літаратуры першай паловы XX стагоддзя. Яе творчасць неаднаразова разглядалася пад лупай фемінізму. З гэтага пункта можна распавядаць і пра эсэ «Свой пакой». Тым больш што заяўленая ў ім тэма — «Жанчына і літаратура». Але мы не будзем так рабіць.

«Свой пакой» — твор на стыку мастацкай літаратуры і публіцыстыкі, эсэ з выдуманым апавяданнем, расповед з пабочнымі меркаваннямі і рознабаковымі поглядамі. У творы выразна акрэслена мяжа, калі мастацкі ўхіл пачынае дамінаваць. Аўтар «уголас» прапануе перайсці да літаратурнай формы і аўтаматычна становіцца галоўным героем свайго расповеду. Яна не змяняе пол, толькі бярэ псеўданім і піша ад жаночага «я». Пры гэтым выказваннем «У кожнай жанчыны, калі яна збіраецца пісаць, павінны быць сродкі і свой пакой» закідае кручок, вага і кошт якога адчуваюцца толькі па прачытанні. Пры гэтым адчапіцца ад думкі, што эсе напісана пра жанчын і для жанчын, амаль немагчыма. Але разглядаць яго як аўтарскае раскрыццё пэўнага пласта ў гісторыі літаратуры ніхто не забараняе.

Сюжэт заснаваны на дзеяннях пісьменніцы, якая трапіла ў бібліятэку. Але трэба адзначыць, што «спадарыні дапускаюцца ў бібліятэку толькі ў кампаніі члена ўніверсітэцкага савета або з рэкамендацыйным лістом». Яна там перабірае кнігі мінулых стагоддзяў і разбіраецца, што адбывалася з жанчынамі ў літаратуры, пераглядае іх творы, робіць аналіз выдадзенага — спрабуе вызначыць прычынна-выніковыя сувязі.

Напрыклад, мы даведваемся, што пра жанчын у літаратуры да XVIII стагоддзя нічога не вядома. Можа, не было таленавітых, можа, яны не дапускаліся да справы, можа, не цікавіліся літаратурай? Толькі вось «талент не вырастае сярод батрацтва, цемры, халопства. Не расквітнеў ён у старажытных саксаў з брытамі. Не відаць і сённа ў працоўных. Дык ці мог ён развіцца сярод жанчын, калі за працу яны браліся, паводле слоў прафесара Трэвельяна, ледзь не на парозе дзіцячага пакоя, змушаныя бацькамі і ўсёй уладай закона з укладам?»

Аўтар піша, што «безыменнасць, жаданне захутацца ў вуаль у жанчын у крыві». Карэл Бэл, Джордж Эліат, Жорж Санд — псеўданімы жанчын-пісьменніц, якія выбралі мужчынскія імёны для прадстаўлення сваёй творчасці свету. Так адбывалася з-за ўмоўнасці: «галоснасць жанчыне агідная». Да таго ж, жанчына сярэдняга класа нават у пачатку XIX стагоддзя не магла і марыць аб сваім пакоі, ціхім ці замкнёным ад астатніх жыхароў дома. Быў адзін агульны, у якім прыходзілася пісаць. Адзначаецца, што ў такіх умовах «пісаць прозу было лягчэй, чым п'есы або вершы», бо патрэба ў вялікай засяроджанасці адсутнічала. Як распавядае Вірджынія Вулф, «Джэйн Осцін хавала свае рукапісы ці прыкрывала іх прамакаткай».

З вышэйгаданага вынікае і тое, пра што пісалі ў пачатку XIX стагоддзя. Аснова тэкстаў — назіранне характараў або аналізаванне пачуццяў. Што даволі арганічна існавала ў жанры рамана. Пры гэтым літаратурныя папярэднікі — мужчыны, якія пісалі выразным, без вычварнасці і празмернасцей, стылем (Тэкерэй, Дыкенс, Бальзак). «Калі свабода і паўната выказвання — плоць мастацтва, то адсутнасць традыцыі, убоства і неадпаведнасць сродкаў павінны былі вельмі паўплываць на пісьменніцкую справу жанчын. Акрамя таго, кніга ж складаецца не з вобразаў, пастаўленых у шэраг, а, так бы мовіць, з архітэктуры вобразаў у форме аркад і купалаў. Але і гэтая форма таксама справа мужчынскіх рук». І атрымалася, што менавіта раман найбольш падыходзіў для жаночых пальцаў, бо быў «малады і мяккі». Праўда, у тэкстах адзначалася арыентаванне на «мужчынскія каштоўнасці». А ў 1880 годзе, як распавядае аўтар, жанчыны пішуць без усялякай нянавісці, без страху, без горычы, без асуджэння і без пратэсту.

Але мы таксама павінны ведаць, што «гэтыя добрыя кнігі — і «Вільет», і «Навальнічны перавал», і «Мідлмарч» — напісаныя жанчынамі, чый жыццёвы досвед быў абмежаваны чатырма сценамі бацькоўскага дома, жанчынамі настолькі беднымі, што ім даводзілася літаральна па дзесцах (па 24 старонкі) купляць паперу, каб завяршыць той самы «Навальнічны перавал» ці «Джэйн Эйр».

З іншага боку, сотні жанчын з пачатку XVIII стагоддзя атрымлівалі грошы за пераклады і слабыя раманы, якія ўжо наўрад ці знойдзеш, і маглі дапамагаць сваім родным. Так яны зараблялі сваёй творчасцю і пачыналі адчуваць вагу «пустой бязглуздзіцы».

Эсэ «Свой пакой» датуецца 1928 годам. Аўтар адзначае, што ў той час адчувалася амаль роўнае палажэнне розных палоў у літаратуры. Жанчыны пішуць і вершы, і п'есы, і крытыку, гістарычныя і біяграфічныя кнігі, апісанні вандровак і даследаванняў. Тэмы разнастайныя. «І жанчына пачынае распрацоўваць літаратуру як мастацтва, а не толькі як метада самавызначэння».

Аўтар дае параду прыстасоўваць кнігі да свайго існавання: «можна загадзя сказаць, што ў жанчыны кнігі павінны быць карацейшымі, больш сціслымі, чым у мужчын, і разлічанымі на няшматгадзіннае бесперапыннае сядзенне. Бо адрывацца жанчыне ўсё роўна давядзецца. Акрамя таго, нервовыя сістэмы ў мужчын і жанчын неаднолькавыя, і калі вы хочаце, каб ваша працавала напоўніцу, трэба высветліць, што вам падыдзе — гэтыя лекцыі, прыдуманая манахамі тысячу гадоў таму, ці ўсё ж нешта іншае?» А пакою надае жаночае ўвасабленне: «Пакоі такія розныя: спакойныя, грозныя, з вокнамі на мора ці ў турэмны двор, завешаныя вярхоўкамі для бялізны, у шоўку, жорсткія, як конскі волас, ці мяккія, быццам пух, — дастаткова пераступіць парог любога пакоя на любой вуліцы, і ў твар ударыць уся шматскладаная сіла жаночага».

Вірджынія Вулф падымае таксама тэму андрагійнага розуму і разважае над тым, што ў чалавечай свядомасці таксама ёсць мужчынскі пол і жаночы. І падаецца, галоўны вынік эсэ датычыцца ўсіх. «Да той пары, пакуль вы пішаце, як думаеце, толькі вашы думкі і пачуцці маюць значэнне, а ці на стагоддзі вы пішаце, ці на некалькі гадзін, гэтага ніхто не ведае. Але ахвяраваць хаця б адным валаском з галавы свайго вобраза, ценом яго — гэта самая нізкая здрада, побач з якой звычайныя страшныя чалавечыя ахвяраванні ўласнасцю ці дабрадзейнасцю пададуцца проста цмянай плямінкай».

Беларуская хата: усё на сваіх месцах

Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту прадстаўляе

Калыска. Існуе шмат варыянтаў яе канструкцыі і спосабаў калыхання ў ёй дзіцяці. Пажадана было, каб першую люльку бацька зрабіў сам ці хаця б уласнаручна прывязаў яе да вярэвочкі, бо інакш малое не будзе яго шанавалі. Цікава, што немаўля ўкладвалі ў ложкачак толькі пасля хрэсьбін. Пустую люльку качаць забаранялася, каб не закалыхаць чорта ці хваробу, або каб дзіця не памерла. Калыска станавілася першай «хаткай» для маленькага беларуса, таму туды, як на вяселлі ці ўваходзінах, пускалі найперш кошку, укладалі пірог.

Немагчыма ўявіць хату без куфра. Ён служыў у асноўным для захавання адзення і ручнікоў, але былі куфры і для збожжа, прадуктаў. Вялікую ролю адыгрываў куфар у падрыхтоўцы да вяселля. Невеста складала туды ручнікі, сурвэткі і навалачкі, якія вышывала з дванаццаці гадоў. Гэта быў пасаг, з якім яна ішла ў дом да мужа. Поўны куфар асацыіруецца з багаццем, забяспечаным жыццём маладых. Вясельны куфар меў багатае аздабленне, замыкаўся на ключ, а ў сярэдзіне яго рабілі палічку для каштоўнасцей.

Ручнік суправаджаў беларусаў з нараджэння і да адпраўлення ў свет продкаў. Акрамя таго, ім карысталіся з раніцы да самага вечара. Ручнікі падзялялі на чатыры віды. Самы прасты — гэта ручнік-«уціральнік», якім у паўсядзённым жыцці выціралі рукі і твар, ён не меў арнаментальнага ўпрыгожвання. Самым важным быў ручнік-«набожнік». Ім упрыгожвалі чырвоны кут хаты, пакрываючы іконы. Яшчэ існавала так званая «намітка» — галаўны ўбор жанчын. Вялікая колькасць ручнікоў выкарыстоўвалася ў час народных абрадаў: на вяселлі, нараджэнні, хрэсьбінах, пахаванні. Кожны ручнік меў свой арнамент — зашыфраванае пасланне. А сам ён з’яўляўся ўвасабленнем Млечнага Шляху, па якім круглы год рухалася сонейка.

Маслабойка — у некаторых месцах яе называлі біянка — мела розныя формы і канструкцыі. Найчасцей яна выглядала, як вузкая кадка, у накрывуцы ў цэнтры размяшчалася адтуліна для калатоўкі. На Палессі таксама існавалі маслабойкі цыліндрычнай формы, якія усталёўваліся гарызантальна. Вярчэннем рук прыводзілі ў рух поласці, што і дазваляла збіваць масла.

Дзе гэта можна ўбачыць: Мінскі раён, вёска Азярцо.

Падрыхтавала Ганна Варонка

У чым сакрэт?

7
клас

«Меч князя Вячкі» Леаніда Дайнекі

Кажу смела: «Меч князя Вячкі» — незвычайны раман. Магчыма, вам так не гавораць настаўнікі ў школе, але для майго пакалення ён быў нечым новым, сапраўдным прарывам. Канечне, мы чыталі Вальтэра Скота і Джэка Лондана, Жуля Верна і Аляксандра Бяляева, Івана Яфрэмава і Рэя Брэдберы, але ў беларускай літаратуры акрамя твораў Уладзіміра Караткевіча, Васіля Быкава, Івана Мележа, нечага па-сапраўднаму займальнага, што хацелася б перачытваць, я не ўспомню. Гэта цяпер гістарычная тэматыка на ўздыме, гэта сёння шмат пішуць пра Вялікае Княства Літоўскае, вайну з Напалеонам і паўстанні Каліноўскага ды Касцюшкі. А Леанід Дайнека звяртаўся да мінулага Беларусі тады, у 1980-я.

Дзеянне рамана разгортваецца ў пачатку XIII стагоддзя, калі цэласнасці Полацкага княства пагражала нашэсце рыцарскіх ордэнаў, якія прагнулі распаўсюджвання каталіцкай веры. На самай справе яны імкнуліся да захопу і знішчэння веры тых народаў, на якія ішлі вайной. Пад крыжацкай навалай зніклі прусы, яцвягі, лівы. Яны былі ці знішчаны, ці асіміляваны. А духоўна-рыцарскія ордэны пазней аб'ядналіся ў адзін. Крыжакамі іх прадстаўнікоў называлі — вы ж ведаеце — па той прычыне, што на плашчах і мячах іх адлюстроўваўся васьміканцовы мальтыйскі крыж. І горад Кукейнос, якім валодаў князь Вячка, стаяў на іх шляху...

Ці думалі вы, чаму князь Вячка так вядомы ў гісторыі, а вобраз яго распаўсюджаны ў творах? Не адзін Леанід Дайнека праславіў князя Вячку. Што ж такое прывабнае знайшлі ў ім мастакі і пісьменнікі?

З «Хронікі Лівоніі» даведваемся, што Вячка быў не ворагам Ордэна, а саюзнікам. Калі ён даведаўся, што каля яго горада Кукейноса спыніліся лацінскія пілігрымы, ён рашыў выказаць прыязнасць да іх. Сам прапанаваў біскупу палову зямлі і замка, заключыў з ім мірнае пагадненне. Біскуп абяцаў дапамогу людзьмі і коньмі супраць нападу летонаў. Але ці можам мы прымаць на веру тое, што было напісана ў «Хроніцы», якая імкнулася паказаць крыжацкую агрэсію

ў прывабным святле? Вядомы гісторык Мікола Ермаловіч спрабаваў растлумачыць паводзіны Вячкі ў той час, калі той адчыняў браму горада перад крыжакамі. А глядзіце, як раскрыў гэтыя паводзіны Дайнека — як шантаж з боку біскупа. Той захапіў дачку Вячкі і праз яе спрабаваў забраць горад. Ведаючы, што дзеля дзіцяці бацька гатовы ахвяраваць усім, ён прымушаў Вячку згадзіцца з яго ўмовамі. Але князь зрабіў так, як яму падказала сэрца.

Дзве ночы развітваўся князь з дачкою, у думках прасіў у яе прабачэння. Не мог ён пайсці супраць свайго народа, таму і вырашыў змагацца, разумеючы, што страціць дачку назаўсёды.

«Даруй мне, — развітваўся з дачкой Вячка. — Я твой бацька, але я і князь полацкага роду. Зямлю, што прадзеда перадалі ў спадчыну, трэба ад ворагаў бараніць, веру нашу адстойваць. Даруй, што выбраў зямлю і веру, а не цябе».

Як думаеце, з якой мэтай аўтар выкарыстоўвае вобраз Соф'і? Можа, каб глыбей паказаць незвычайнага чалавека, яе бацьку?

А як вы растлумачыце такія словы Вячкі: «У тых, хто забывае дабро, хто забывае бацькоў, продкаў, Бог высушвае сэрцы, і гэта ўжо не людзі, а балотны трыснёг. Нельга забываць свой род, сваю зямлю, сваю мову»?

Але князь адмаўляецца ад дачкі, даведаўшыся, што яна пабралася з тэўтонам і прыняла каталіцкую веру.

З ранніх летапісаў пра сям'ю Вячкі нічога не вядома. Аднак паводле даследаванняў Міхаіла Таўбэ — рускага гісторыка, нашчадка шведска-нямецкага роду, у Вячкі была дачка Соф'я, першым мужам якой стаў Дзітрых малодшы фон Кенгузен.

Сапраўдны Вячка і ў каханні да жонкі. Неяк Дабранега сказала, што шкадуе, калі ўвосень аблятае лістота з дрэў, а так хочацца, каб яна затрымалася, бо з ёю дрэва жывое, цёплае. Наступнай раніцай яна, прачнуўшыся, убачыла на клянку, пра які яны гаварылі з Вячкам, лістоту. Срэбнымі драцінкамі прыкручаны былі да галінак лісцікі, выкаваныя з медзі, жалеза, срэбра і золата. Сапраўдная пяшчота да каханай жанчыны адчуваецца ў гэтым учынку. Але як ён быў расчараваны, калі даведаўся, што жонка зняла гэтую лістоту з дрэва, каб не пакралі смерды. Вось вам яшчэ рысы героя — рамантычнасць і клапатлівасць.

А чаму князь спальвае Кукейнос, пасадзіўшы побач з горадам дубок?

Якую ролю адыгрываюць сны князя? Якое значэнне маюць яго ўспаміны?

Створаны Дайнекам супрацьлеглы Вячку вобраз Генрыха — любімага вучня епіскапа Альберта, які з'яўляецца аўтарам «Хронікі Лівоніі», таксама шмат што тлумачыць. Чаму ў душы гэтага чалавека распальваецца такая нянавісць да князя? Ці не ад разумення пачварнасці свайго адрачэння ад роду, веры і мовы? А князь Вячка — змагаецца за свой народ, нават адракаецца ад дачкі. Хутчэй непрымірымасць з самім сабой, прыгнечанасць і зайздрасць да мацнейшага духам валодаюць Генрыхам.

У тыя часы, хоць і было ўжо прынята хрысціянства, вялікую ролю адыгрывала вера ў паганскіх багоў, якім просты люд працягваў пакланяцца цішком. Цікава апісваецца хваляванне смердаў, якое ўздымае пустэльнік. Ён называе сябе вешчуном, сынам Перуна, які прынесе лепшае жыццё. Людзі вераць яму, ідуць граміць жытніцы князя Рагвалода, асуджаючы сябе на смерць.

А як вы думаеце, чаму адзін з герояў рамана, Мірошка, увесь час ўспамінае пра веру продкаў, параўноўвае бога хрысціянскага з паганскімі багамі, якім пакланяецца яго маці, а яна спрабуе выхаваць Мірошку ў хрысціянскай веры?

Шмат расказваецца ў творы і пра жыццё простага людзю ў той жорсткі век. Войны і набегі амаль не спыняліся. Чалавек ніколі не быў упэўнены ў сваёй будучыні.

Такія думкі прыходзілі да героя Якава: «Ён, вольны смерд, павінен зрабіцца чалядзінам, рабочай жывёлай, якая ўмее размаўляць».

Уся вёска Гарэлая Высь, дзе жыў Мірошка, была спалена, у хаце згарэлі яго малодшыя брат і сястрычка. Але не печанегі напалі, не угры ці арда, а свае, аднакроўцы — дручане. Вёска была знішчаная ўшчэнт, людзей і жывёлу забралі. «Нельга было забраць толькі зямлю, неба і хаты. І тады яны падпалілі хаты, атруціўшы неба і зямлю гарачым дымам».

Слоўнічак

Мальтыйскі крыж — сімвал мальтыйскіх рыцараў, мае восем канцоў, якія рэпрэзентуюць восем заветаў Хрыста і тлумачаць рыцарскія дабрадзейнасці. Рыцар павінен быць уважлівым, тактоўным, вынаходлівым, кемлівым, шчырым, праніклівым, настойлівым і спачувальным.

Зноў вам пытанне: чаму так названы твор — «Меч князя Вячкі»? Аўтар засяроджвае ўвагу на зброі не проста так. Ён расказвае пра незвычайны меч, які атрымаў князь. Само валоданне ім паказвае героя найлепшым сярод ваяроў. Усяславаў меч — зброя пераможцы. У Полацкім княстве ён перадаваўся самаму смеламу, а ўручаўся полацкім веча. Кожны раз выкоўваўся новы Усяславаў меч і асвятляўся ў Сафійскім саборы. «Меч рабілі доўгі, двуручны, каб дзвюма рукамі мог вой браць яго ў час бою за рукаець. Лёзы ў клінка з абодвух бакоў былі вострыя, наточаныя. Крыжавіну і рукаець абклалі чэрненым срэбрам, і срэбра тое гузавата, няроўна лягло. Не будзе слізгаць рука. Наверша рукаеці паклалі каштоўны камень, але потым яго замянілі на мошчы Святой Еўфрасінні Полацкай. Бо не каштоўнымі каменнямі змагаюцца, а святымі мошчамі. Трохі ніжэй рукаеці на адным баку клінка выбілі выяву святога Юрыя, з другога боку «Усяслаў» полацкімі літарамі на жалезе напісалі».

Калі клалі ў рукаець мошчы святой, пры гэтым рытуале не мелі права знаходзіцца чалядзінцы, а толькі людзі высакародныя. Меч з вялікай працэсіяй накіроўваўся ў Полацк. Ён павінен быў прынесці перамогу і славу Полацкай зямлі. Адзінае, што магло знішчыць сілу мяча, — гэта замена святых мошчаў. Так і хацелі зрабіць тыя, хто жадаў паражэння войску Вячкі, — замяніць мошчы на барсукову костку, якая пацягне князя да зямлі.

Я прапаную перачытаць раман, каб зразумець, чаму ён незвычайны.

Таццяна Лаўрык

У выпуску:

ВЫВЯДЫ

Размова з мастаком
Уладзімірам
Грамовічам

Я — МАСТАК

MULTIPLY

3 месяцы —
2 хвіліны

№ 13

Вывяды

Размова з мастаком Уладзімірам Грамовічам

У маладым беларускім мастацтве Уладзімір Грамовіч — знакавая фігура. Ён паспеў стаць вядомым сярод свайго пакалення, у асяродку Акадэміі, ён заўважны ў выставачнай дзейнасці краіны. У 2015 годзе атрымаў спецыяльную прэмію Асенняга салона. Прымаў удзел у выставах Беларусі, Украіны, Польшчы.

Мастацкія метады Грамовіча адказныя і паслядоўныя. Ён, так бы мовіць, мае канкрэтнае выказванне. Выкарыстоўваючы графічны модуль, запаланне белыя сцены куба урбаністычным патэрнам. Пустата для яго — напружаная цвёрдая субстанцыя, якая ёсць сінонім знішчэння. Зададзім Валодзю колькі пытанняў, пацікавімся яго асобай.

— Кім ты лічыш сябе? Якія галоўныя тэмы ў тваім мастацтве?

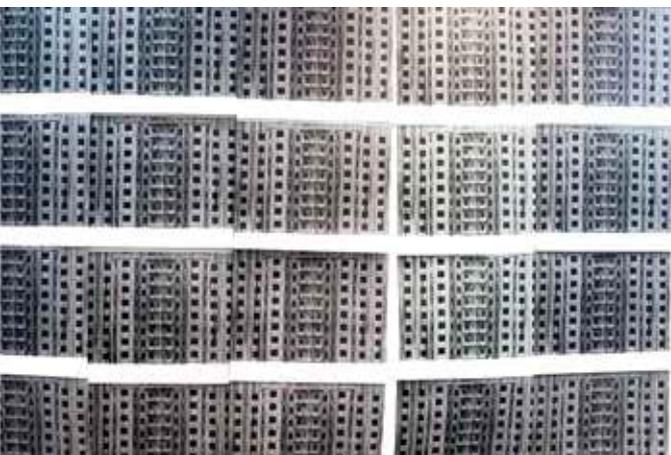
— Прасцей за ўсё сказаць, што я — мастак, і ўсё, што звязана з МАСТАЦКАЙ ДЗЕЙНАСЦЮ ў сучасным свеце. Сучаснаму мастаку цяжка абмяжоўвацца нейкай канкрэтнай тэмай. Але тое, што цікавіць мяне ўсё жыццё, — гэта гісторыя і звязаныя з ёй лёсы людзей: пачынаючы ад гісторыі мастацтва і заканчваючы палітычнай гісторыяй нашай краіны і свету. Гэтыя тэмы ў маім мастацтве пераплятаюцца, і фарміруецца маё выказванне.

— Кім сёння з'яўляецца мастак акрамя непасрэдна мастака?

Межы любой прафесіі хутка расплываюцца, і нельга сказаць, хто ты канкрэтна: рэдактар, дызайнер ці мастак-жывапісец. Сёння мастак можа займацца абсалютна ўсім: інжынерыяй, будоўляй, праектаваннем тэлефонаў, геалагічнымі экспедыцыямі, касмічнымі палётамі...

— Такое адчуванне, што ты не размяжоўваеш мастацкую дзейнасць і высокую ступень увязанасці ў любую прафесію. Калі разглядаць лакальна: беларуская мастацкая супольнасць (вядомая табе) — чым яна сёння займаецца акрамя мастацтва?

— На постсавецкай прасторы мастак — гэта чалавек, які не толькі стварае творы, але і фарміруе вакол сябе прастору зацікаўленасці. Чым больш людзей розных прафесій уваходзіць у гэтую прастору, тым больш разнастайнай робіцца дзейнасць самога мастака. Ён выкарыстоўвае для выказвання медыя не толькі выяўленчага мастацтва. Гэта могуць быць літаратура, журналістыка, музыка. У сённяшнім Мінску ты не можаш быць проста мастаком, як дваццаць гадоў таму. Гэтага мала. Цяпер трэба ўмець карыстацца рознымі медыя, пачынаючы ад жывапісу і заканчваючы 3D. Чытаць пра самае рознае, цікавіцца літаратурай, філасофіяй, гісторыяй, ведаць, што адбываецца ў свеце.

— Апошнія яркія працы, выстаўленыя ў Мінску (прынамсі 80%) зроблены ў фармаце даследаванняў. Мастак або група мастакоў, працуючы у гэтым фармаце, паглыбляюцца ў пэўную тэму. Ты карыстаешся такім метадам?

— Так, я выкарыстоўваю метады даследавання. А сама з'ява звязана з тым, што ў нас у савецкі час мастацкая праца была нацэлена на форму і дэкаратыўнасць, а ідэя мастацкай працы была ўніверсальнай: нацыянальны наратыў або звыклія тэмы ў мастацтве — каханне, нараджэнне і смерць, быт. Беларусам не хапала інфармацыйнага патоку. А зараз такія інстытуты, як Акадэмія навук, не выконваюць сваіх функцый і не забяспечваюць сучаснае грамадства ведамі. Функцыю, якую раней брала на сябе дзяржава, — вывучэнне архіваў, ад дакументаў гісторыі Другой сусветнай вайны да дакументаў з гісторыі дзіцячага дома, — бярэ на сябе мастак.

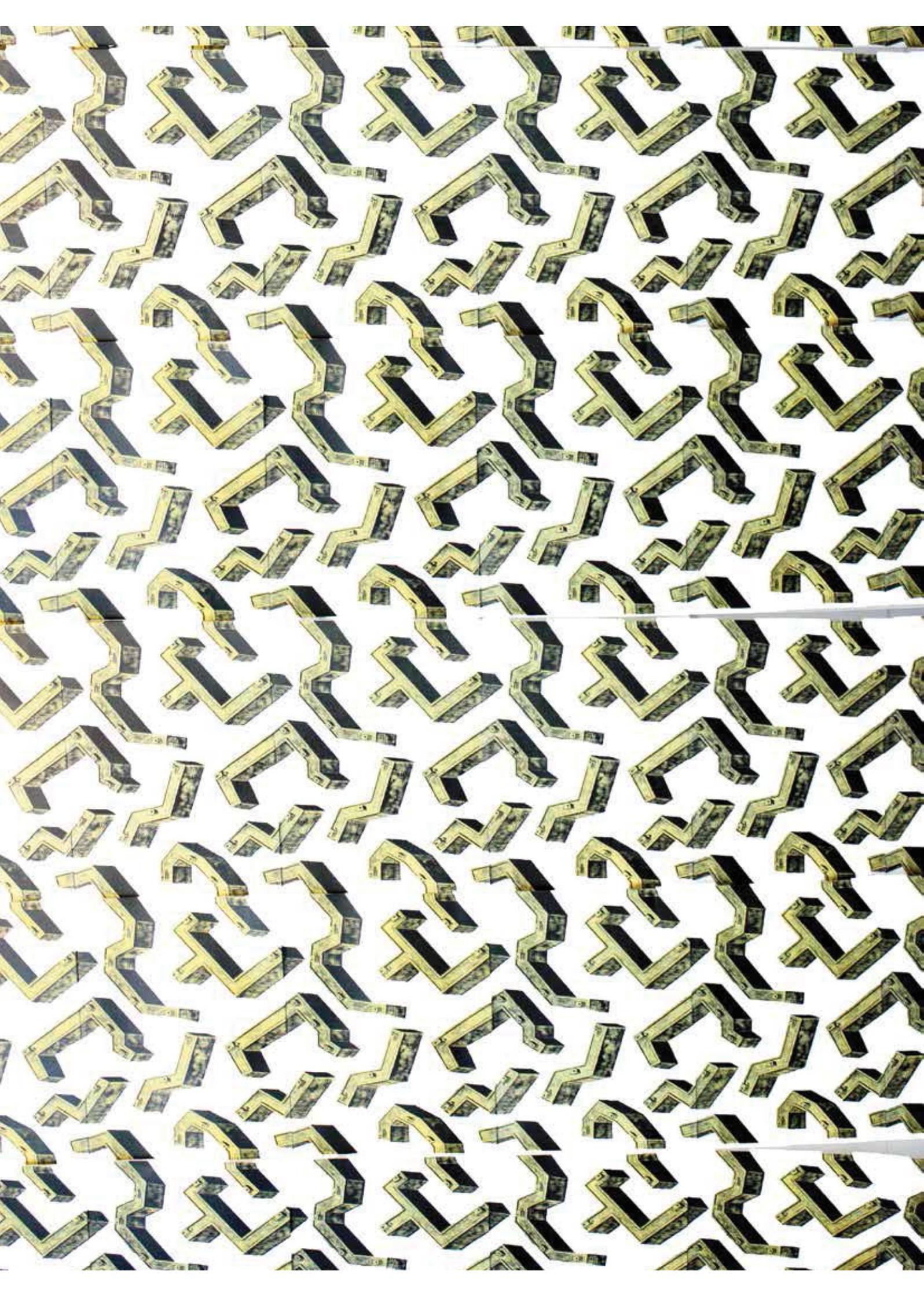
— Цікавая думка. Калі інстытуты займаюцца даследаваннямі, то вынікі даследаванняў існуюць у навуковай форме. Якая прынцыповая розніца паміж навуковымі даследаваннямі і мастацкімі?

— Цікавая думка. Калі інстытуты займаюцца даследаваннямі, то вынікі даследаванняў існуюць у навуковай форме. Якая прынцыповая розніца паміж навуковымі даследаваннямі і мастацкімі?

— Розніца найперш у наяўнасці рэсурсаў. У актывістаў ці людзей проста ангажаваных не заўсёды ёсць тыя магчымасці, якія мелі савецкія НДІ (навукова-даследчыя інстытуты), у іх іншая фінансавая падтрымка. Плюс у тым, што яны больш-менш незалежныя. Нават калі даследаванні праводзяцца на грошы ад гранта, правіл не існуе: вы павінны зрабіць нейкі візуальны ці інфармацыйны аб'ём. А ў савецкіх НДІ была задача падагнаць свае даследаванні пад канкрэтны заказ. Напрыклад, людзі ва Украіне гінулі не з-за палітыкі галадамору, а з-за неўраджаю. Была неабходнасць дапасаваць даследаванні да пэўных клішэ.

— Ці адносіш ты сябе да нейкай культуры — мінскай, беларускай, еўрапейскай?

— Так, я бачу сябе прадстаўніком мінскай культуры. Мне цяжка сябе атаясамліваць з адной тэрыторыяй пад назвай Беларусь, гэта вельмі абстрактна. Я магу быць больш

падобны да людзей, якія жывуць на ўсходзе Польшчы ці, скажам, у Афрыцы. Мне здаецца, што зараз у свеце фарміруюцца нейкія цэнтры культуры, як у старажытнай Грэцыі. Існавалі асобныя полісы, якія і розніліся між сабой, і ўплывалі адзін на аднаго. Так і зараз. Відавочна, існуе мінская культура. Адрозная ад яе, напрыклад, віцебская...

— А як лічыш, ты жывеш у некім ізаляваным мастацкім анклаве ці інтэгруешся з усім грамадствам?

— Грамадства ў любым выпадку дзеліцца на анклавy. Класы ніхто не адмяняў. Прынамсі, у нашай будучыні.

— Ці ёсць у цябе план стварыць у сваім мастацтве больш-менш аб’ектыўную карцінку грамадства, каб не жыць у мастакоўскай «Атлантыдзе»? Ці увогуле для цябе важна бачыць сапраўдны твар сваёй краіны?

— Безумоўна, важна, але наколькі твар краіны адэкватны і сапраўдны — пра гэта мне меркаваць цяжка. Я не хачу жыць у ізаляваным свеце, я імкнуся пашыраць межы, знаёміцца з новымі людзьмі. Стараюся цікавіцца ўсім. Для мастака ёсць небяспека ізалявацца, але яна ёсць у кожнага чалавека. Напрыклад, у гэтай краіне многія ніколі не выязджалі за яе межы. Або жыхары Чыжоўкі рэдка наведваюць цэнтр, асабліва пенсіянеры.

— Якое значэнне ты надаеш культуры дызайну?

— Гэта важна. Дызайн заўсёды фарміруе асяроддзе, у якім жыве чалавек. Дызайн павінен быць з думкай пра чалавека: як зрабіць яго існаванне як мага больш якасным, простым, прыгожым.

— То бок, ты бачыш дызайн як функцыянальнае аздабленне жыцця чалавека.

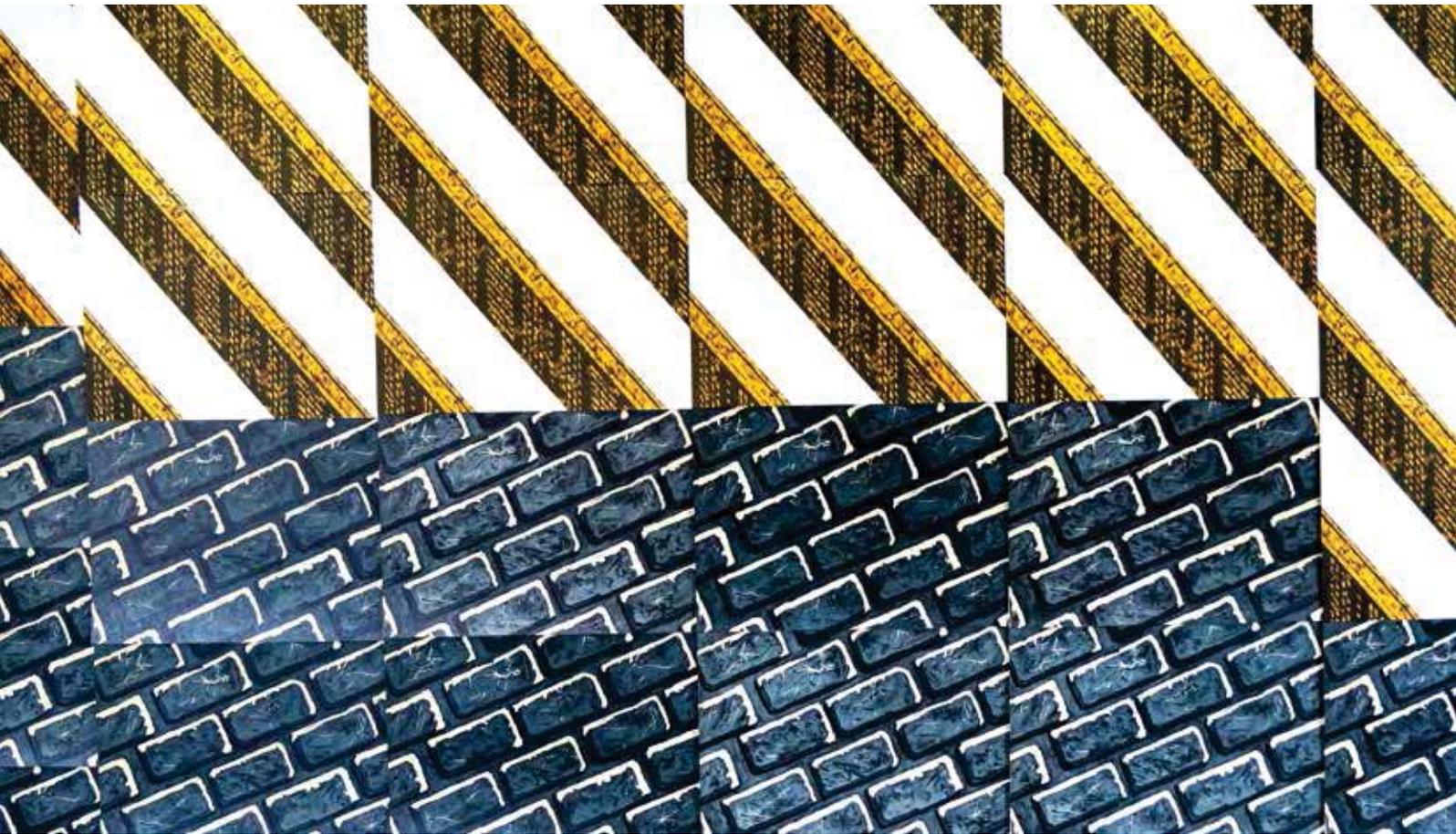
— Так, але паняцце функцыянальнасці вельмі шырокае. Напрыклад, існуе дызайн сацыяльных змен. Людзі, якія фарміравалі школу Баўхауз, хацелі, каб дызайн пашыраўся не толькі на матэрыяльны аспект рэчы, але і на сэнсавы. У прадукце было духоўнае напам’янаванне. Дызайн Баўхауза утрымлівае ў сабе мару пра ідэальны свет.

— Ты разглядаеш графічны дызайн як маркер візуальнай культуры месца, у якім ты жывеш? Ці ёсць пазнавальныя рысы мінскага дызайну?

— Не, візуальная культура фарміруецца не ідэямі, а патрэбамі чалавека. Яна не рэгулюецца ні дзяржавай, ні ўстановамі, мае хаатычны характар. Калі паглядзець на дызайн ва Украіне — на вуліцах, у часопісах — там тая ж сітуацыя. А вось польскі дызайн, які бярэ пачатак з польскага плаката, усе ж такі культурная з’ява, і ён пазнавальны. Але над ім працавалі не толькі мастакі, а і дзяржава. У гэтым прынцыповая розніца.

— У чым ты бачыш адрозненне пакалення 18-20-гадовых ад свайго пакалення?

— Кожнае пакаленне чымсьці адрозніваецца ад папярэдняга, але гэта бачна, калі чалавек пачынае рэалізоўвацца, — пасля 20-ці гадоў. Пакуль няма канкрэтнага прадукту гэтага пакалення, пакуль я не пачую музыкі гэтага пакалення, не пабачу, што яны малююць, я не магу сказаць, чым яны розняцца ад мяне.

— **Што з нашай краінай будзе ў сферы мастацтва праз дзесяць гадоў?**

— Канешне, трэба задумвацца пра перспектыву, але галоўнае, што у нас ёсць, — сённяшні дзень і заўтрашні. Калі мы будзем мець планы хаця б на бліжэйшы час, то зможам сказаць, што адбудзецца далей. Калі людзі, якіх я ведаю, застануцца ў Беларусі, і такіх будзе ўсё больш і больш, і калі яны будуць працаваць з той жа любоўю да мастацтва ці іншых сфер дзейнасці, то праз дзесяць гадоў мы будзем мець, пра што гаварыць. Нашы людзі павінны быць звязаны з Беларуссю, мець магчымасць працаваць для яе. Тады будзе будучыня. Інакш людзі будуць проста з'язджаць адсюль для лепшага жыцця. Пакаленне Андрэя Дурэйкі, прагрэсіўнае ў 1990-я, не ўбачыла магчымасці рэалізаваць свае памкненні ў Беларусі. І многія ў выніку паступілі ў Дзюсельдорфскую акадэмію.

— **Але аkurat 1990-я, калі з'ехалі многія з пакалення Дурэйкі, былі ліберальным часам: гайкі не закручваліся, і мастакам можна было рабіць амаль што ўсё.**

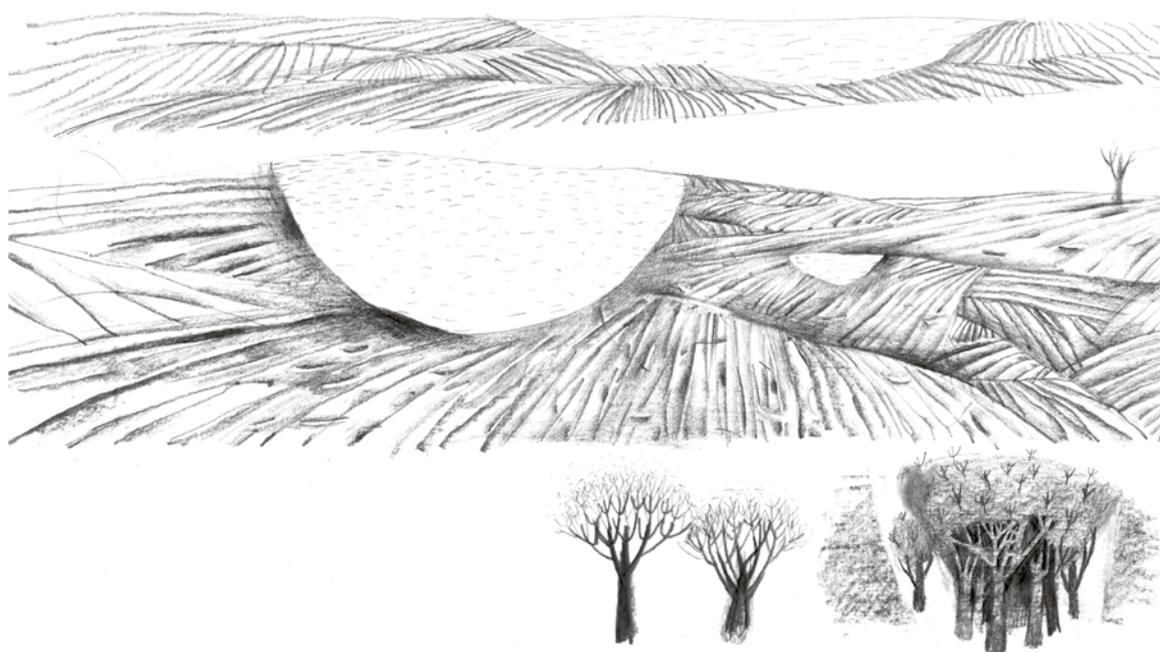
— Так, але жыць таксама трэба было. Я маю на увазе матэрыяльны аспект. Без гэтага цяжка. Як я нядаўна даведаўся, эліністычны перыяд у Грэцыі — гэта сем дзясяткаў гадоў паміж войнамі. Перыяд ахоплівае і тысячу гадоў да гэтага прадуктыўнага часу, і тысячу гадоў пасля яго, але ўсе класічныя творы эліністычнага перыяду ўзніклі ў кароткі тэрмін. Навуковыя трактаты, літаратура, архітэктура, створаныя ў гэты час, і лічацца антычнай Грэцыяй. Можа, зараз для Беларусі аkurat такі перыяд. Пасля Другой сусветнай вайны, пасля існавання ў Савецкім Саюзе мы маем незалежнасць, свае межы, можам фарміраваць уласныя думкі, погляды, саму гэту плямку Зямлі.

Размаўляла Алеся Галота

3 месяцы — 2 хвіліны

Беларуская анімацыя — ёсць! Калі ты не глядзіш калыханку, то знойдзеш яе ў сеціве. Побач з мультфільмамі, якія сталі класікай, з'яўляюцца новыя. Я раскажу пра адзін з іх — мультфільм «Герб горада Асіповічы», што стаў для мяне першым вопытам у анімацыі.

Усё пачалося ў 2014-м, калі я трапіла на кінастудыю «Беларусьфільм». У той час запускаялі сёмы выпуск мультфільма «Аповесць мінулых гадоў». Гэта цыкл кароткаметражных фільмаў пра гербы Беларусі. Я пачала працаваць як рэжысёр над фільмам пра герб горада Асіповічы. На ролю мастака-паста-ноўшчыка запрасіла Марыну Жвірбля. Яна самабытны графік, і мне здавалася, што тэхніка Марыны падыдзе для гэтай працы ідэальна. Працавалі ў звычайнай кватэры, якая на месяц ператварылася ў студыю, абсталяваную камп'ютарамі,

Эскіз на паперы

Гатовая сцена

Панарама

принтарами, сканерам, графічным планшэтам. Работа над мультфільмам працягвалася тры месяцы.

Першы месяц быў прысвечаны рэжысёрскай працы. Я зрабіла сцэнарый, які мог бы паказаць каларыт Асіповіч, і раскадроўку. Раскадроўка — гэта расклад сюжэта на асобныя кадры, якія адлюстроўваюць асноўныя моманты аповеду. Мастак намалювала стылявы эскіз — візуальны накірунак усяго мультфільма, які датычыцца фактур, ліній, кампазіцыі, стылізацыі фонаў і персанажаў.

Калі раскадроўка была зроблена, а стылявы эскіз зацверджаны, мы ўзяліся за анімацік — раскадроўку мультфільма па таймінгу¹. Усе сцэны прамалёўваюцца. Па анімаціку можна вызначыць таксама, якія з іх зацягнутыя, а якія, наадварот, занадта кароткія. Марына распрацавала вобразы персанажаў. Найперш трэба намалюваць персанажаў мультфільма ва ўсіх магчымых ракурсах і з рознымі эмоцыямі, каб яны адрозніваліся адзін ад аднаго. Кожны павінен мець асаблівы характар і міміку. Прапорцыі цела — таксама: кожнаму свае. Галоўны герой — хлопчык — атрымаўся кранальным і харызматычным, надзвычай жывым. Тата — дужы і грузны. Каб падкрэсліць гэта, тату намалювалі кароткія ножкі і масіўны торс. Хлопчык, наадварот, атрымаўся шчуплы і юркі. Калі характэрныя асаблівасці персанажа прапрацаваныя, ствараецца марыянетка. Для гэтага персанаж «разразаецца» на асобныя часткі — ручкі, ножкі, галаву, каб пасля гэтых асобных часткі маглі «рухацца», і загатоўка ажыла. Гэта называецца тэхнікай камп'ютарнай перакладкі².

Другі месяц — вытворчы перыяд. Марына (мастачка) прамалёўвала фоны да сцэн, прадметы і дэталі, якія павінны «ажыць». Пасля выявы сканаваліся, і Photoshop накладваў на іх тэкстуры і колер.

¹Таймінг — разлік часу, неабходны для выканання пэўнага дзеяння.

²Камп'ютарная перакладка — від анімацыі, ў якім выкарыстоўваюцца плоскія марыянеткі. Яны адзін раз малююцца мастаком-пастаноўшчыкам ва ўсіх магчымых ракурсах, а пасля разразаюцца на асобныя элементы — ручкі і ножкі. Пасля аніматар можа «ажывіць» персанаж, рухаючы элементы, без дадатковай дамалёўкі.

Стылявы эскіз

Прыбыццё цягніка

У першую чаргу анімуюцца персанажы ў канкрэтных сцэнах. Яны ажываюць, пачынаюць рухацца. Затым у сцэны падстаўляецца фон, дадаюцца святло і эфекты. Гэта называецца кампоўзінг³.

Шкада, што фармат фільма — 768x576 мм — стары тэлевізійны. Прыходзілася шмат «прыгажосці» абразаць, каб «уціснуцца» ў кадр.

Калі ўсе сцэны сталі на свае месцы, пераходзім да завяршальнага этапу. Фільм падвяргаецца рэндэрынг⁴, а потым адпраўляецца проста на кінастудыю, дзе яго агучвае гукарэжысёр. Кампазітарам да мультфільма быў Віктар Дзяменцьеў. Усе фільмы серыі «Гербы» сабралі ў адзін — працягласцю 14 хвілін. Паміж кароткімі мультфільмамі, прысвечанымі розным гербам, змясцілі застаўку, зробленую ў тэхніцы пясочнай анімацыі⁵.

Пасля, у час здачы праекта, калі адбывалася яго прэзентацыя перад калегамі, мы пачулі апладысменты і дыфірамбы. Кіно здадзена!

Праца над мультфільмам была цудоўным часам. Галоўнай рухаючай сілай стаў наш з Марынай энтузіязм. Паколькі вопыту ў стварэнні мультфільмаў зусім не было, даводзілася вучыцца ўсяму «па ходу руху». Калі мультфільм быў гатовы, мы ўбачылі яго свежым позіркам — і стала відавочна, якія рэчы хацелася змяніць. Але гэта натуральная сітуацыя. Цяпер мы ўлічваем свае прафесійныя памылкі. Мультфільм непрацяглы па часе (дзве хвіліны), але ў ім ёсць цеплыня і ўтульнасць, перанесеныя ў яго найпрост з нашага працоўнага працэсу.

Марына Лукьянава

³Кампоўзінг — працэс апрацоўкі сцэн у выглядзе рэдагавання і выпраўлення недакладнасцей, накладання спецыяльных эфектаў, стыкоўкі некалькіх выяў у адну, карэкцыі колеру і асвятлення кадра, далучэння аднаго элемента да другога.

⁴Рэндэрынг — працэс апрацоўкі выявы, які надае ёй патрэбныя якасці.

⁵Пясочная анімацыя — тэхніка анімацыі, у якой легкі парашок (пясок) тонкімі слямі наносіцца на шкло і перасоўваецца, ствараючы рухомую карцінку. Звычайна дзеянні выконваюцца рукамі, але гэта могуць быць і інструменты. З дапамогай праектара ці светавой дошкі выяву можна перадаваць на экран.

Мінулае — не канстанта

Зноў вітаю, дарагі чытач. Многія годныя гульні застаюцца незаўважанымі масавай аўдыторыяй у момант выхаду. Але ад гэтага не робяцца менш вартымі. Хачу прапанаваць гульню Remember Me ад французскай студыі Dontnod Entertainment.

Мы трапляем у Парыж 2084 года. Горад перажыў сур'ёзныя разбурэнні з-за канфліктаў, кліматычных міграцый і іншых бедстваў. За яго рэканструкцыю ўзялася амбіцыйная дзяўчына-архітэктар, дзякуючы смеламу погляду якой перад намі паўстае аблічча месца: сады на дахах хмарачосаў, мармур і пластык, сімфонія неонавага святла. Такі лад новай утопіі — Неа-Парыжа. Па меншай меры той яго часткі, дзе пашчасціла жыць багатым. Тут жа размешчаны цэнтральны офіс карпарацыі Memorize, якая стварыла лекі не для цэла грамадства, але для яго духу — вакцыну ад болю і расчараванняў, сенсін. Лічбавы і фізічны інтэрфэйс, які дазваляе дакрануцца да таго, што збольшага і робіць нас людзьмі... Памяці. Створаны гуманістам, сенсін павінен быў прынесці шмат карысці чалавецтву: ён дазваляў абменьвацца ўспамінамі, забыцца на моманты жыцця, што траўміруюць, цалкам змяняць успрыманне. Але любая з'ява мае адваротны бок. Памяць няўгодных можа быць сцёрта, канфіскавана ў імя падтрымання ілюзіі парадку. Тым больш што барацьбіты за недатыкальнасць чалавечай асобы і свабоды абвешчаныя па-за законам, іх называюць эрарыстамі.

Геранія — дзяўчына Нілін, чыю памяць сцерлі. З дапамогай таямнічага добрачытальніка ў яе атрымліваецца збегчы з урадавай турмы. «Стары сябар» кажа, што яна — паляўнічая на ўспаміны, ці не самая небяспечная з эрарыстаў, і што яны былі разгромленыя. Але хто ён такі? Хто яна на самай справе такая? Збеглая злачынца... Як такое магчыма? Мноства пытанняў — і без адказаў.

На працягу гульні Нілін будзе спрабаваць вярнуць сабе ўспаміны, па кавалачках сабраць сваю асобу і нарэшце зразумець, з-за чаго з'ехаў з глуду ўвесь свет.

Гульнявы працэс досыць лінейны і ўяўляе сабой action ад трэцяй асобы з элементамі акрабатыкі. Сутычкі з супернікамі - часцей за ўсё рукапашны бой, дзе гулец складае камбінацыі прыёмаў і выкарыстоўвае спецыяльныя здольнасці Нілін. Хоць ёсць і больш незвычайныя моманты. Часам нам трэба будзе мяняць ўспаміны чалавека. Перад намі разгортваецца сцена з жыцця персанажа, дзе мы можам штосьці падкарэктаваць. Даволі свежая і цікавая задумка, шкада, што такіх сітуацый будзе ўсяго некалькі за гульню.

Пару слоў трэба сказаць пра графіку. Яна не спрабуе ўразіць буйствам тэхналогій, але вельмі вывераная і сакавітая. І дапаўняе гэтую палітру музычнае суправаджэнне ад французскага кампазітара Аліўе Дэрыўера.

Гэта гісторыя, якую, быць можа, не захочацца прачытаць другі раз, але адзін, без сумневу, варта. Яшчэ адна фантазія і спроба зазірнуць у чалавека.

Рэальны выпадак цудадзейнай дапамогі Свяціцеля Мікалая

«Мо ў тваёй сям’і здараліся выпадкі цудадзейнай дапамогі Свяціцеля Мікалая?»

Гэтыя радкі я перачытвала некалькі разоў у маі — якраз тады, калі выйшаў пяты нумар «Бярозкі» са зваротам-заклікам: «...пішы нам адказ — так, як разважыць сэрца». Апошняе ірвалася пісаць, ды заўсёды знаходзіліся іншыя справы, якія адцягвалі ўвагу. І толькі тады, калі да 19 снежня (дня памяці Свяціцеля Мікалая Цудатворца) заставаўся месяц, я зразумела: цяпер або ніколі. Адклад не ідзе на лад.

Пачну з таго, што мы з матуляй займаемся вывучэннем гісторыі сям’і — радаводам. За восем гадоў назбіралася шмат матэрыялаў. Асаблівае месца ў нашай сям’і займае таксама царква. Кожную нядзелю я з бацькамі езджу ў Старыя Дарогі, у храм Свяціцеля Мікалая. У нашай сям’і з асобай гэтага святога звязана шмат гісторый, аб якіх і пойдзе гаворка.

У хаце маёй прабабулі Пелагеі Ласоўскай было ўсяго дзве іконы — Багародзіцы і Свяціцеля Мікалая. Кожны яе дзень пачынаўся вельмі рана, і абавязкова з малітвы перад гэтымі абразамі. Асабліва гарачымі становіліся звароты да нябесных ахоўнікаў у часы самых цяжкіх выпрабаванняў — калі трапіў пад кола сталінскіх рэпрэсій муж Уладзімір, а таксама у час Вялікай Айчыннай вайны. Вельмі страшна жылося жыхарам акупацыйнай вёскі, ледзь не кожны дзень яна знаходзілася пад пагрозай знішчэння. У такіх абставінах мая прабабуля выходзіла з абразамі з хаты і абыходзіла яе з малітвамі да Багародзіцы і Свяціцеля Мікалая. І вынік: дом Ласоўскіх застаўся цэлым і ў часы бамбёжак, і ў часы наступлення і адступлення нямецкіх акупантаў.

Мой прадзед Уладзімір вярнуўся жывым са сталінскіх засценкаў у 1940 годзе, і толькі год пабыў дома, як пачалася вайна. У самым пачатку яе трапіў у акружэнне, а пасля і ў палон. Некаторы час знаходзіўся ў лагеры для ваеннапалонных пад Рослаўлем. Людзі казалі, што там можна выкупляць з няволі сваіх блізкіх. Пелагеі не ўдалося дайсці да Рослаўля, і таму яна вельмі гаравала. Менавіта ў гэты час яна ўбачыла ў сне сівенькага дзядка, вельмі падобнага да святога Мікалая. Дзядок сказаў ёй: *«Не шукай. Не гаруй. Пасля вайны ён сам прыйдзе дадому»*. Гэтыя словы ўсю вайну падтрымлівалі Пелагею.

А далей падзеі развіваліся так: палонных пагналі ў Літву. Там Уладзіміра, зусім знясіленага, выратавала адна сям’я, выкупіўшы і выхадзіўшы яго. Суседзі пасля зайздросцілі, бо, як высветлілася, мой прадзядуля быў майстрам на ўсе рукі.

Пасля таго, як Уладзімір канчаткова паправіўся, ён разам з той літоўскай сям'ёй стаў збірацца ў партызаны, але яны не паспелі: немцы схапілі ўсіх і вывезлі ў Германію. Там зведалі, што такое канцлагер.

Але ўвесь час за Уладзіміра малілася ягоная сям'я: маці, сёстры, жонка, дзеці. Упэўненая, ёсць вялікая сіла ў шчырай малітве-просьбе, бо вельмі часта мой прадзядуля быў за крок ад гібелі, але ўсё ж змог застацца жывым.

Цяпер мы ведаем, як ставіліся да ваеннапалонных у той час, — іх лічылі здраднікамі. Калі савецкія войскі вызвалілі вязняў лагера, то задалі перад строем пытанне: хто хоча ваяваць з фашыстамі далей, а хто хоча дадому? Уладзімір прыняў рашэнне ваяваць да канца. Пасля вайны ён вярнуўся дадому, як і абяцаў прабабулі сівенькі дзядок у сне. А сваіх знаёмых з бліжэйшых вёсак, якія былі з ім у адным канцлагеры і выказаліся за вяртанне дадому адразу пасля вызвалення, ён так ніколі больш і не ўбачыў.

Сувязь са святым Мікалаем у нашай сям'і не перарываецца і сёння. Так атрымалася, што старэйшая дачка Пелагеі Зінаіда стала прыхаджанкай Свята-Мікалаеўскай царквы ў Ратамцы, дзе пела на клірасе. Зараз у гэтым храме спявае яе дачка Антаніна. Другая дачка Пелагеі, Надзея, увацаркавілася таксама ў храме свяціцеля Мікалая Цудатворца, толькі ў Старых Дарогах. Тут жа вянчаліся мае бацькі, тут адбылося маё хрышчэнне. Мама таксама спявае на клірасе у гэтым храме, а яшчэ працуе настаўніцай Нядзельнай школы Свята-Мікалаеўскай царквы, я ёй дапамагаю. І калі ў нас бываюць складаныя моманты ў жыцці, мы ведаем, што на нябёсах у нас ёсць свой ахоўнік.

Ксенія Сітнік,
10 клас, Дараганаўская СШ, Асіповіцкі раён

Лісты да хрэсніка

Учора атрымала ліст ад цябе. Дзякуй, мой родны, што не забываеш старых. У нас, дзякуй Богу, усё добра. Доўгімі зімовымі вечарамі ёсць час і рукадзеллем заняцца, і пачытаць, і на ліст адказаць.

Ты пішаш, што на зімовых канікулах вы падрыхтавалі калядную пастаноўку і паказалі яе ў Нядзельнай школе, а потым у суседні прыход схадзілі ў госці і яшчэ ў дзіцячай бальніцы наведалі дзяцей. Кажаш, вас хвалілі, вам дзякавалі. Чуць пахвалу, канечне, прыемна, але ніколі не прымай яе на свой рахунак, а на кожную падзяку адказвай: «Слава Богу за ўсё!» Калі ўсе добрыя справы мы будзем прысвячаць Госпаду і тварыць дабро дзеля Хрыста, тады не трапім у пастку гардыні і не прысабечым тое, што належыць Богу.

Ты раскажаў, як упершыню акнуўся ў Крашчэнскую Іардань. Стаяў у час малебну каля палонкі і не верыў, што можаш зняць куртку на такім марозе, і трэба ж — тройчы з галавой акнуўся! Пішаш, што гэта было крута, быццам зноў нарадзіўся. У лісце ты пытаеш: «Ці праўда, што таму, хто на Вадохрышча ў Іардані выкупаецца, усе грахі Бог даруе?» Не, мой дарагі, гэта забабоны. Падумай сам, як было б усё проста: год грашыў-грашыў, увесь у грахах запэцкаўся, а на Вадохрышча ў палонку скокнуў — і чысценькі? Як у казцы: нырнуў у кацёл з вадой Іванка-дурачок, а вынырнуў Іван-царэвіч.

Грахі даруюцца на споведзі, а да яе трэба сур'ёзна рыхтавацца.

Ты напісаў, што пачаў правяраць жыццё па заповедзях Божых і зразумеў, што паўсюль — правал! За што ні вазьміся, паўсюль вінаваты, усе заповедзі парушыў. Так яно і ёсць: у кожнага з нас грахоў не пералічыць. Усе мы грэшнікі. Таму бяры сшытак, успамінай, запісвай, а з бацюшкам пра споведзь трэба загадзя дамовіцца, каб без спешкі, каб ачысціць душу да донца. І не бойся казаць свяшчэнніку пра свае грахі. Гасподзь даў святым апосталам, а праз іх і свяшчэннікам уладу дараваць (адпускаць) грахі. Паслухай, як моліцца бацюшка перад агульнай споведдзю: «Се, чадо, Христос невидимо стоит». Сам Гасподзь у храме нябачна стаіць і споведзь тваю прымае. Ён пра кожнага з нас ведае ўсё і цярпліва чакае, калі мы пакажам Яму хваробы сваёй душы і папросім Яго загаіць іх. А царква — гэта менавіта тое месца, дзе выпраўляюцца, загойваюцца душы.

Таму, мой ангел, пастаўся да кожнай споведзі як да апошняй у тваім жыцці, падмятай храм душы сваёй начыста, бо сказана, што «чыстыя сэрцам Бога ўбачаць». А шлях пакаяння доўгі — даўжынёю ў жыццё. Толькі трэба памятаць, што пакаянне — гэта не проста шкадаванне аб здзейсненых грахах, пакаянне — гэта перамена розуму, учынкаў, жыцця.

З любоўю
твая хросная.

Прытчы

* * *

Аднойчы да старца прыйшлі вучні і спыталі яго: чаму кепскія нахільнасці лёгка авалодваюць чалавекам, а добрыя — цяжка, і пры гэтым сядзяць у душы негрунтоўна?

— А што будзе, калі здоравае зерне пакінуць на сонцы, а хворае закапаць у зямлю? — спытаў старац.

Вучні адказалі:

— Добрае зерне, пакінутае без глебы, загіне, засохне, а дрэннае прарасце, дасць плады.

— Так і людзі, — сказаў старац. — Замест таго, каб таемна рабіць добрыя справы і глыбока ў душы вырошчваць зачаткі добрага, яны выстаўляюць яго на паказ і тым знішчаюць. А свае недахопы і грахі, наадварот, хаваюць глыбока ў душы, каб іншыя не ўбачылі. Глыбока яны там прарастаюць і губяць чалавечае сэрца.

* * *

Аднойчы вучні засталі вялікага мастака ў слязах.

— Настаўнік, чаму ты плачаш? — спыталі яны.

— Я скончыў працу і не бачу ў ёй ніякіх заган, — адказаў той.

— Гэта ж добра! — здзівіліся вучні.

— Калі я не бачу заган у сваёй працы, значыць, мой талент мізэрнее, — адказаў вялікі мастак.

Так і ў духоўным жыцці: калі не бачыш у сабе ніякіх недахопаў — не радавацца трэба, а плакаць.

Калі заходзіш у храм, адразу ўсё змяняецца: забываешся пра свае клопаты, паляпшаецца настрой, адкрываецца другое дыханне. Пачуеш спевы — і адразу становіцца цёпла і ўтульна ў душы. Спяваюць дзеці, якім «ад шасці да адзінаццаці». Усе такія розныя па характарах, паводзінах, але ўсе прыйшлі, каб спяваць Богу і людзям.

Мне пашанцавала. З гэтага года я дырыжор касцельнага хору. Колькі разоў лавіла сябе на тым, што калі яны стараюцца, спяваюць, выводзяць кожную ноту, яны бачацца мне маленькімі анёлачкамі. На іх тварах лунаюць усмешкі, вочкі зіхацяць. І святар усю Імшу стаіць і ўсміхаецца, і людзі ў храме незвычайныя, прасветленыя. І здаецца, вось-вось адбудзецца цуд... І сапраўды, выходзіш з храма — усё навокал становіцца іншым, набывае глыбінны сэнс.

Амаль усе песні, якія я ведаю, — з касцёла, з самага маленства, і асацыіруюцца з незабыўным часам, калі верылася ў цуды... Калі мне вельмі кепска, я пачынаю напяваць іх сабе пад нос — і супакойваюся.

Касцельныя спевы — гэта нешта вельмі інтымнае. Яны кранаюць Душу. А Душа ў кожнага з нас — патаемнае.

Каб працаваць з дзецьмі, мала аднаго дырыжора, патрэбен і той чалавек, які будзе музіцыраваць і дапамагаць захоўваць у прасторы подых радасці і натхнення, што пульсуе ў касцельных спевах.

Я запытала ў сваёй сяброўкі-напарніцы Аляксандры, якая акампаніруе нашаму хору, чым для яе каштоўная праца тут.

— У маім выпадку музыка — гэта штосьці неверагодна блізкае: я магу адпачываць і ні пра што не думаць, але яна будзе абавязкова гучаць у маёй галаве, яна са мной паўсюль. Я часам жартую, што ў музыкаў у венах акрамя крыві цякуць яшчэ і ноты, знакі альтэрацыі (дыезы і бемолі), ключы розныя. Музыка ўплывае на настрой, адна можа натхніць на вялікія справы, а ад іншай захочацца застацца дома і адпачыць ад усяго навокал.

Што датычыцца песень для дзяцей, то яны ствараюць вельмі добры настрой, задаюць тонус на тыдзень. Калі спяваеш іх, табе добра, хаця ты не заўважаеш гэтага. Здаецца, проста падбіраеш песні на Імшу. Але калі гэтую ж песню пачынаюць спяваць дзеці, здараецца нешта неверагоднае! Іх вочы гараць! Ты напаўняешся іх энергіяй і забываеш пра ўсё. Радуюся кожнаму гуку, іх галасам і асабліва — стараннасці. Дзеці перажываюць песні вельмі шчыра — і гэта адбіваецца на іх прасветленых тварыках.

Думаю, што кожны чалавек можа расказаць пра ўплыў музыкі на яго жыццё. Але для кожнага гэта нешта сакральнае, таемнае і вельмі добрае. Я лічу, што гэта цуд.

Твае сцены

За апошнія гады Мінск змяніўся. «Горад сонца» становіцца бліжэй да людзей, а значыць — сапраўдным горадам. Што такое Мінск? Месца, дзе жыве каля двух мільёнаў чалавек. Упарадкаванне і разбурэнне, насаджэнне і ачышчэнне, памнажэнне і адбор. Адны людзі будуць горад для другіх. Кожны дзень мы бачым плён іх дзейнасці. А творчасць — таксама дзейнасць. Часам воля да творчасці прагне манументальнасці і публічнасці. І тады яна выходзіць у гарадскую прастору.

У беларусі графіці — учынак, роўны адначасова геройству і хуліганству. У нашай краіне няма дазволу на ўвасабленне ідэй на «цэле» горада. Зрэшты, як і ва ўсім свеце. Але патрэба ёсць патрэба, таму цэла горада робіць «фінт вушамі», і прастора для сімвалаў з'яўляецца сама. Гэта не асобныя сцены, а цэлыя вуліцы, аддадзеныя пад стварэнне муралаў. Мінск можа пахваліцца двума буйнымі графіці-фестывалямі: Vulica Brazil і Urban Myths. Падчас іх цэлая кагорта мастакоў прыязджае заліваць фарбамі шэры Мінск. Працуюць яны побач з калегамі-беларусамі і ствараюць муралы — разнавіднасць графіці, што вылучаецца вялікім маштабам, мастацкім узроўнем, завершанасцю ідэй. У адрозненне ад графіці муралы часцей за ўсё легальныя.

Цудоўная ініцыятыва стрыт-арт-фестывалёў існуе два гады. Шмат якія з мінскіх муралаў створаныя замежнымі мастакамі, што прыязджаюць ажно з Кубы, Бразіліі, Італіі, Грэцыі, Іспаніі. Але менавіта беларусы займаюцца арганізацыяй і мадэрацыяй фестывалёў. Да таго ж у нас ёсць свае вядомыя вулічныя мастакі — Продак, Базіната, Яўген Мацюта.

Навошта гораду графіці і муралы?

Яны робяць горад належным да людзей.

Разнастаяць яго патэрны, супярэчачы афіцыёзу (яркі прыклад — шматпакутныя ад графіці сцены МЗОРа).

Даюць прастору для мыслення.

Штодзённая рэальнасць становіцца больш разнастайнай. (Чалавек у «муральным» горадзе не жыве ў шэрым коле школа-праца-транспарт-дом).

Яшчэ адна магчымасць рэалізацыі для мастакоў і аматараў.

Камунікацыя. Муралы звязваюць між сабой чужародную прастору і жывога чалавека.

Цікава, што наша вулічнае мастацтва мае адметны «беларускі смак». І вось чаму. Зазвычай муралы выходзяць на вялікія сцены цэнтра горада, калі графіці дасягаюць сваёй крытычнай масы ў падполлі. У Беларусі наадварот — вулічнага мастацтва доўга не было, а стала адразу шмат. Яно з'явілася арганізавана і адразу вялікімі модулямі — цэлай вуліцай, напрыклад. Дзякуючы таму, што з'ява кантралюемая, мы маем універсальны, усімі любімы кантэнт муралаў. Тэмы — нейтральныя: звяры з чырвонай кнігі, персанажы міфалогіі, дзеячы мастацтва, космас, абстракцыя. А разам з гэтым мастацкі ўзровень, адсутнасць кіча, вышу-

канасць ідэі. Часта мы бачым выразны аўтарскі стыль, што надзвычай арганічна выглядае у гарадскім патэрне.

Нелегалы маюць свой погляд на росквіт мінскага стрыт-арта. З’ява бачыцца ім занадта рэспектабельнай і «прычасанай». Эскізы зацвярджаюцца папярэдне — што супярэчыць прыродзе графіці. Аўтарытэт пратэстнага мастацтва падрываецца, бо яно паўстала як супрацьзаконнае і не мела на мэце радаваць вока гараджан. Тэмы такога мастацтва не могуць быць нейтральнымі: яны павінны казаць пра праблемы грамадства. З гэтага пункту гледжання мінскі стрыт-арт выглядае канфармісцкім. Зрэшты, тут і пралягае мяжа між графіці і манументальным жывапісам. Муралы — у першую чаргу вулічны жывапіс. Чакаем самастойнага і свабоднага развіцця гэтага накірунку стрыт-арта. Меркаванні абавязкова суправаджаюць любую вартую ўвагі з’яву. Але важна тое, што горад пачынае дыхаць, набываць новыя твары, казаць сваё слова.

Даніла Каўтун

Куток свабоды

У Мінску з'яўляецца ўсё больш творчых прастор, што патрабуюць час і людзі. Гэта месцы, дзе створаныя максімальна камфортныя ўмовы для творчасці ў любых яе праявах. Напрыклад, антыкафэ, у якіх наведвальнік плаціць не за печыва і гарбату, а за час. Адукацыйныя цэнтры, дзе можна наведаць майстар-класы, паслухаць лекцыі, паўдзельнічаць у трэнінг-семінарах. Каворкінг-пляцоўкі — агульная прастора для людзей з рознай занятасцю, дзе ёсць працоўнае месца, хуткі інтэрнэт, кава і гарбата, праектары і прысмакі. І проста месцы для адпачынку: квэсты, кіно, мерапрыемствы, прыстаўка Xbox One на трохметровым экране, настольныя гульні. Дарэчы, знайсці 4 у 1 магчыма — «Хто такі Джон Голт?».

Джон Голт — герой кнігі Айн Рэйд «Атлант расправіў плечы». Ён быў упэўнены, што ў кожнага чалавека ёсць нешта, што той умее і хоча рабіць вельмі добра. Галоўнае — знайсці і праявіць свае таленты. Менавіта такая ідэя прасочваецца ў арганізацыі прасторы «Хто такі Джон Голт?».

— Гэта незвычайнае месца, якое, на маю думку, трохі «еўрапеізуе» Мінск, — распавядае дырэктар Вячаслаў Жук. — Творчая прастора збірае цікавых людзей і дае ім пляцоўку для самарэалізацыі. Магчыма, заўтра прыйдзе таленавіты хлопец, сядзе і будзе ў нас працаваць, створыць прадукт, які пасля стане вядомым. Мы, са свайго боку, прапануем яму камфортныя ўмовы для каворкінга.

Заснавальнікі вольнай прасторы «Хто такі Джон Голт?» — браты Грынкевічы, Кірыл і Дзмітрый, а таксама Яўген Павёлка. Пазней да іх далучыўся Вячаслаў Жук.

— Ад моманту з’яўлення ідэі да яе рэалізацыі прайшло каля трох гадоў. Доўга вырашаліся юрыдычныя пытанні з адміністрацыяй будынка, у якім мы знаходзімся. Калі б працэс ішоў хутчэй, мы маглі б стаць адной з першых вольных прастор у Мінску. Цяпер, у шырокім бачанні, усе творчыя прасторы падобныя, але яны са сваімі асаблівасцямі. Напрыклад, «Дом Фішэра» — гэта, у першую чаргу, антыкафэ, «Імагуру» — бізнес-клуб. «Хто такі Джон Голт?» ад першай прасторы адрозніваецца класічнымі коштамі і інтэр’ерам, ад другой — спецыфікай установы. Па маім меркаванні, адрозненне і ў наведвальніках. У «Дома Фішэра» — моладзь, прыкладна 18-23 гады. Да нас ходзяць людзі старэйшага ўзросту: 25—27 і вышэй. А студэнты і школьнікі прыходзяць пагуляць у прыстаўку. Пры гэтым за год існавання «Хто такі Джон Голт?» нельга скласці вобраз тыповага наведвальніка. Мяркую, што ў напрамку «каворкінг» гэта хлопец, хутчэй за ўсё вэб-дызайнер або дызайнер. Але ён таксама можа пайсці і ў «Імагуру», і ў «Бэлькі». Таму мы робім усё, каб кліент прыйшоў да нас: прапануем бясплатныя тэставыя дні каворкінга, «укладваемся» ў дызайн, ідэю, каб чалавек адчуваў сябе ў нас камфортна.

Вячаслаў Жук

Вячаслаў, якой вы бачыце ідэальную прастору для сябе? — Мне было б камфортна каля акіяна. Гэта ж прастора? Досыць вялікая. Я люблю шмат месца.

Лічба 42 на сценцы дае спасылку на кнігу Дугласа Адамса «Даведнік для тых, хто вандруе аўтастопам па Галактыцы», дзе даецца адказ на «Галоўнае пытанне жыцця, сусвету і ўсяго такога», які павінен быў вырашыць усе праблемы, але на самай справе нічога не даў.

Адукацыйная пляцоўка, дарэчы, самая папулярная ў прасторы. На ёй праводзіцца шмат курсаў і майстар-класаў.

— Увогуле, ёсць два тыпы мерапрыемстваў. Першы — арэндныя. Чалавек прыходзіць і кажа: «Хачу правесці майстар-клас». Калі ён дзейнічае ў рамках закона і не нясе патэнцыйнай шкоды, дамаўляемся аб арэндзе, праводзіцца майстар-клас, выручку чалавек забірае сабе. А ёсць другі тып мерапрыемстваў, якія мы самі арганізоўваем. Шукаем чалавека, сустрэча з якім будзе камерцыйна паспяховай і зацікавіць людзей, дамаўляемся з ім. Самым вялікім адкрыццём была лекцыя Людвіга Быстраноўскага, дызайнера. Нас наведвалі таксама Эркэн Кагараў, паэтка Ірына Астахава, Наталі Раткоўскі — вядомая ў Дзюсельдорфе ілюстратарка. Усіх гэтых людзей мы шукаем і выбіраем з дапамогай інтэрнэту. Потым робім рэкламу, збіраем зацікаўленых. Пры гэтым у нас невялікі калектыў — 8 чалавек: 3 заснавальнікі, я і па 2 адміністратары на змене, якія пастаянна знаходзяцца на месцы, праводзяць гасцей і распавядаюць: што, як, навошта.

З адміністратарамі мне таксама давалося пагутарыць. Дзяўчаты працуюць тут з самага адкрыцця і прызнаюцца, што вольны час праводзяць на працоўным месцы, у іншых свабодных прасторах горада не бываюць. І дадаюць: «Не, нават нецікава параўноўваць». Як цудоўна знайсці свой куток свабоды ў горадзе, часам гэта здаецца немагчымым, але вы паспрабуйце!

Першапачаткова канцэпцыйнай установы займаўся Кірыл Грынкевіч. Стараліся ўсё зрабіць сваімі рукамі. Як сказаў Вячаслаў: «Мэтай было зрабіць крута, але максімальна танна». Адзначу, што прадметы інтэр'ера прадуманыя да дробязей, кожная дэталёў нясе сэнс — зроблена з густам. Праўда, у час майго наведвання было неяк пуставата.

— Як і ў любой ўстанове, у нас прысутнічае сезоннасць. З чэрвеня па жнівень наведвальнікаў мала, усе адпачываюць. Каб да нас часцей прыходзілі, у планах паралельна запусціць шэраг камерцыйных праектаў. Яны неабавязкова будуць у «Джоніку» (так Вячаслаў называе «Хто такі Джон Голт?»), хутчэй выйдуць за яго межы. Нам цікава папрацаваць з тэмай «нетрадыцыйнай адукацыі». Ёсць яшчэ некалькі думак, якія я не хачу пакуль агучваць, праекты не стартвалі, дык не буду загадваць.

Марына Шантыр

Легенды аграгарадка Дзераўная Стаўбцоўскага раёна

Ведзьміна возера

У далёкія часы размяшчалася каля мястэчка Дзераўная невялікае возера, і на беразе яго жыла адна жанчына. Казалі, што магла яна прадказаць любому ягоны лёс і ніколі ў гэтым не памылялася. Вельмі баяліся людзі жанчыну, ведзьмай яе лічылі, але не чапалі...

І вось аднойчы наведару мястэчка князь Януш Радзівіл, і пачуў ён ад людзей пра дзіўную прадказальніцу. Зацікавіўся князь, загадаў прывесці жанчыну да сябе.

Што менавіта прадказала жанчына Янушу Радзівілу, аб тым ніхто не ведае, але моцна разгневаўся на яе прадказанне князь і загадаў утапіць «ведзьму» ў возеры. І вось вечарам, перад самым заходам сонца звязалі слугі князя жанчыну і кінулі яе ў ваду. І як здзівіліся жыхары мястэчка, калі раніцай прыйшлі на бераг возера і ўбачылі, што ўся вада з яго кудысьці знікла.

З таго часу так і называюць гэта месца — «Ведзьміна возера». І хоць стагоддзі з таго часу праляцелі, нічога па-ранейшаму не расце там, а сярод мясцовых жыхароў ходзіць павер'е, што паспела праклясці возера перад сваёй смерцю прадказальніца, і пракляцце тое да нашых дзён усё яшчэ дзейнічае.

Залатая гара

Жыў калісьці ў нашых краях шляхціч па прозвішчу Туміловіч. Кажуць, вельмі добрым ён быў да простага люду, і жонка яго таксама да людзей з разуменнем ставілася.

І былі ў пана Туміловіча ў горадзе Кракаве багатыя родзічы, і калі яны памерлі, то пакінулі яму ў спадчыну вялікае багацце — усё золатам, срэбрам ды каштоўнымі камянямі.

Затуманіўся ад такога нечаканага шчасця розум шляхціча, пабаяўся ён хоць каму даверыцца. Не толькі слугам, але і жонцы роднай слова не сказаў, а аднойчы ноччу ўзяў ды закапаў усё тое багацце непадалёку ад сядзібы, пад вялікім каменем.

А ў хуткім часе на паляванні прастыў пан Туміловіч, з таго захварэў і хутка памёр. Толькі паспеў перад самай смерцю сказаць жонцы, што скарб ягоны на ўзгорку пад вялікім каменем схаваны, але вось пад якім дакладна, таго сказаць ужо не паспеў...

Доўга шукала жонка Туміловіча той скарб, ды так і не знайшла. А ўзвышша, дзе стаяў калісьці дом шляхціча, людзі пачалі называць Залатой гарой. І яшчэ кажуць, што з таго часу кожную ноч з'яўляецца на ўзвышшы прывід пана, і ходзіць той прывід па тым узвышшы аж да самай раніцы. Усё скарб свой вартуе.

Чаму рака Шура так называецца

Кажуць, што аднойчы ў мястэчку Дзераўная жыў адзін заможны чалавек, якога звалі Шур. А ў той час не ўрадзіла ў мясцовых жыхароў зерне, ды і ва ўсім іншым вялікая нястача ў людзей была. Паглядзеў Шур у вочы галодных жанчын і дзяцей, сабраў усё, што меў, запрог каня і кудысьці паехаў. Праз нейкі час прывёз у мястэчка цэлы абоз з зернем і іншымі харчовымі прадуктамі.

Пасля гэтага стаў Шур у мястэчку карыстацца вялікай павагай, любілі яго людзі, але знайшліся сярод жыхароў і такія, хто пазайздросціў яго добрай славе. І рашыліся зайздроснікі на чорную справу. Ведалі яны, што часам прыходзіць Шур на бераг ракі, якая тады зусім па-іншаму называлася. Падпільнавалі яны неяк Шура, схапілі камяні і, падкраўшыся ззаду, забілі добрага чалавека. Але пасля гэтага і самі ў камяні ператварыліся.

Так загінуў Шур, але не забылі людзі яго дабрныю. Назвалі тую рэчку Шура, і калі прыходзілі на бераг, каб пакланіцца Шуру, заўсёды тапталі нагамі камяні, у якія, паводле падання, ператварыліся забойцы-зайздроснікі.

Легенда аб валуне

У далёкія часы жылі ў нашых краях хлопец Юрась і дзяўчына Марыська. Быў Юрась з простаай сялянскай сям'і, а Марыська з заможнага шляхецкага роду паходзіла, але здарылася так, што закахаўся Юрась у Марыську, і дзяўчына таксама хлопца шчыра пакахала.

Прышоў Юрась да бацькоў Марыскі, каб дзяўчыну сасватаць, а бацька яе і слухаць аб гэтым не хоча. І каб не аддаваць дачку за простага мужыка, пад замок яе пасадзіў.

Ды толькі для сапраўднага кахання няма перашкод. Ноччу пракраўся Юрась да сваёй каханай і вызваліў яе. Кінуліся яны прэч, але прачнуўся бацька Марыскі, клікнуў сваіх слуг, і дагналі яны закаханых.

А назаўтра павёз бацька Марыську ў чужы далёкі край, і толькі паспела бедная дзяўчына крыкнуць Юрасю, каб чакаў яе, бо яна ўсё роўна да яго вернецца.

І Юрась пачаў чакаць. Знайшоў ён у лесе пагорак, з якога бачна была тая дарога, па якой павезлі Марыську, дні праводзіў на гэтым пагорку. А потым і начаваць дамоў перастаў прыходзіць, усё сядзеў і чакаў...

Але ішлі гады, а Марыська так і не вярнулася. А Юрась ператварыўся ў камень-валун, і ляжыць той камень на пагорку і сёння.

А зусім нядаўна побач з валуном вырасла маладая сасёнка. І кажуць старыя людзі, што гэта Марыська ўсё ж вярнулася, як абяцала, да свайго Юрася.

Максім Прыгожы,
6 клас, Дзераўнянская СШ, Стаўбцоўскі раён
Фота аўтара

**Адкрыты дыстанцыйны культурна-інфармацыйны марафон
«Культ-пра-Свет» прадстаўляе**

Возера Зарамкова

Вёска Празарокі Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. Так называецца мая малая радзіма. Тут я нарадзілася, расла, пайшла ў дзіцячы садок і зараз вучуся ў школе.

Празарокі — вельмі старажытнае паселішча. Вёска мае багатую, цікавую гісторыю. Але мой аповед не пра мінулае маёй радзімы, а пра яе прыгажосці.

Вёска Празарокі размясцілася паміж чыгункай і шашой Полацк — Вільнюс. На жаль, няма ў нас ні рэчкі, ні гаю бярозавага, ні вялікага бору. А ёсць тое, пра што я хачу расказаць вам, — возера Зарамкова.

Шлях ад вёскі да возера ляжыць праз палеткі, якія засяваюцца жытам, пшаніцай, ячменем, ільном. Летам хлебныя палі падобныя да мора, па якім бягуць вясёлыя, залацістыя хвалі. І рэдка, дзе-нідзе сярод гэтых хваляў праглядваюць блакітныя вочкі валошак і белыя плямкі рамонаў. Палетак ільну таксама зачароўвае сваёй прыгажосцю. Здаецца, быццам неба злілося з зямлёю ў адно цэлае. Блакітнае поле, блакітнае неба...

Возера Зарамкова знаходзіцца ў нізіне. У яго наваколле нельга не закахацца: па гэтых цудоўных куточках дзіўнай прыроды павінны блукаць паэты і мастакі, тут павінны нараджацца легенды і паданні.

Кусты вербалозу цесна спавілі берагі возера. Берагі ж акаймаваў чарот, які ціха-ціха шапоча сам з сабою. Падыдзеш да вады — і перад табою чароўнае люстэрка, гладзь якога ціхенька пагойдваецца. Водарасці, ракавінкі, сучкі, каменчыкі — як на далоні. Прыслухаешся — пачуеш непаўторныя гукі: залівісты спеў птушчак, заўзятае кракатанне жабак, стракатанне конікаў, гул насякомых.

Людзей тут бывае мала. Хтосьці прыйдзе, каб паплаваць у чыстай вадзе, хтосьці, каб адпачыць з вудай і налавіць рыбы. Напэўна, таму і аблюбавалі возера птушкі. Амаль заўсёды тут можна сустрэць качак, лебедзяў, шэрую і белую чаплю, а калі абысці возера кругом, то і некалькі бабровых хатак. Пра тое, што ў возеры многа рыбы, сведчаць кругі, якія час ад часу з'яўляюцца на вадзе. Гэта карасі, акуні і ліні падымаюцца ўверх, каб пачаставацца жучкамі і пагрэцца на сонейку.

Каля гэтага возера няма ніякага смецця. Карыстаючыся выпадкам, хачу звярнуцца да ўсіх людзей. Памятайце, што ні возера, ні лес, ні рэчка не змогуць паклапаціцца пра сябе самі. Не могуць захаваць сябе самі і жывёлы, і птушкі, і насякомыя, і расліны. А мы, людзі, можам дапамагчы ім у гэтым!

Дар'я Аўласёнак

6 клас, Празароцкая СШ, Глыбоцкі раён

Флер'яноўская сядзіба...

Упершыню я пачуў гэту назву ад мамы. Яна працуе ў нашай школе настаўніцай гісторыі. Пазней мне пашчасціла ўбачыць сядзібны дом. Праўда, спачатку здалёк, з акна нашага аўтамабіля. Вы спытаеце, што мяне ўразіла? Калі б вы ўбачылі фронтальны выгляд сядзібнага дома, вы б зразумелі, што чапляе вока падарожніка, які проста праязджае побач.

Гісторыя гэтай мясціны звязана з сям'ёй Фларыяна Бохвіца, вядомага сваімі філасофскімі творамі пра гістарычны лёс Радзімы і прапаноўвамі прыняць такую сістэму выхавання і адукацыі, якая б рыхтавала людзей, карысных грамадству.

Фларыян нарадзіўся ў мястэчку Мір. Пасля заканчэння канвінкта дамініканцаў у Нясвіжы прадоўжыў вучобу на юрыдычным факультэце Кіеўскага, а пасля Віленскага ўніверсітэтаў. Быў жанаты на роднай сястры мамы Адама Міцкевіча Паўліне Маеўскай.

Сядзібу Флер'янова пабудаваў Ян Отан, старэйшы сын Фларыяна, і назваў яе ў гонар бацькі. Афіцэр гусарскага палка, ён ваяваў у Крымскай вайне, з'яўляўся прыхільнікам адмены прыгоннага права, быў прыгавораны да смяротнага пакарання за ўдзел у паўстанні 1863 года, але смерць замянілі турмой. Пасля вызвалення заняўся гаспадарчай дзейнасцю на бацькоўскай зямлі.

Унук Фларыяна Бохвіца Тадэвуш, скончыўшы Слуцкую гімназію, а потым земляробчую школу ў Горках, не атрымаў вышэйшай адукацыі з-за слабога здароўя. Але самаадукацыяй папоўніў свае веды, дасканала вывучыў французскую мову, склаў бібліяграфію па гісторыі польскай журналістыкі, сабраў калекцыю перыядычных выданняў, якую завяшчаў бібліятэцы ў Нясвіжы. Вядомы ён і тым, што сябраваў з пісьменніцай Элізай Ажэшка, якая наведвала Флер'янова з мэтай адпачынку. Услед за ёю сюды прыехалі іншыя знакамітыя госці, і кожнаму знайшлася справа па душы: доктар, прафесар Варшаўскага ўніверсітэта Генрык Насбаўм пару тыдняў з вудамі вісеў над Ведзьмай, тэатральны дзеяч і літаратурны крытык Юзаф Катарбінскі з артыстам Старахоцкім стваралі «фларыянаўскі тэатрык», які амаль кожны вечар чакаў гледачоў. Захавалася «Музычна-літаратурная праграма». З яе можна даведацца, што 18 жніўня адбыўся вечар, на якім са «Словам» выступіла Эліза Ажэшка, «Псалм добрай волі» Красінскага дэкламавалі ў суправаджэнні хору Катарбінскі і Эліза Ажэшка, піяністка Асецімская выконвала творы Шапэна, Бетховена і Грыга, а Насбаўм чытаў «На Літве».

Флер'яноўскія знічкі не згаснуць, пакуль не згасне цікавасць да захавання спадчыны. «Да пабачэння, чароўны краявід!» — ціха шаптаў я, гледзячы ў акно нашага аўтамабіля.

Міхаіл Тараненка,

6 клас, Навасёлкаўская сярэдняя школа, Ляхавіцкі раён

Зіма — гэта казка не толькі для дзяцей...

Шчыра кажучы, я ніколі не вылучалася добрымі адзнакамі, бо не вельмі ўважліва слухала настаўнікаў. Дакладней, я наогул іх не слухала, прапускаючы міма вушэй мудрагелістыя тлумачэнні. Я абгрунтоўвала гэта надвор'ем, за што мяне празвалі Казачніцай.

Цяжэй за ўсё навучанне мне давалася ўзімку. За вокнамі заўсёды цікавей, чым у класе, і калі я з яўнай неахвотай перагортвала старонкі падручніка, замест формул і лічбаў перад маімі вачыма паўставалі раптам казачна непаўторныя зімовыя малюнкi.

З самага ранняга дзяцінства мне здавалася, што зіма — гэта казка! Доўгая цікавая казка з восеньскай прадмовай і вясновым эпілогам. Па-рознаму яна апавядаецца слухачам...

Бывае, што «прадмова» зацягваецца надоўга, бывае і так, што сам аповед ніяк не жадае саступаць сваё месца вясноваму эпілогу. А бывае наадварот, і нельга здагадацца, як будзе ў гэтым годзе...

У зіме, як і ва ўсіх казках, шмат разнастайных герояў, станоўчых і адмоўных. Сярод апошніх можна адзначыць хуліганку-завею, якая, ускочыўшы на спіну ветру, з шумам і рогатам замятае ўсё навокал, потым сціхае, дае трохі ачуныць тым, хто сустрэўся з ёй твар у твар, і з новай сілай б'е калючымі дыямантамі-сняжынкамі, збіваючы падарожнікаў з панталыку.

А вось самі сняжынкi могуць быць як адмоўнымі, так і станоўчымі героямі зімовай казкі. Яны то колюць твар і, не шкадуючы, замятаюць усё на сваім шляху, то павольна, нібы прытанцоўваючы, кладуцца белым мяккім дываном на зямлю і прыемна рыпаць пад нагамі, даючы адчуць нават на слых цудоўнасць зімовай казкі.

А што можна сказаць пра мароз?

Ён, як добры дзядок, пяшчотна шчыпле мінакоў за шчокі і нос, і ў гэтым ёсць свая асалода. Ноччу, калі ніхто не бачыць яго, мароз становіцца мастаком і вельмі акуратна размалёўвае шкло ў акенцах, а потым з задавальненнем глядзіць на пекнату.

І ўсё ж не вельмі давярайце марозу!

З такімі вось «зімовымі» думкамі я з нецярпліваасцю чакаю заканчэння заняткаў, а яны, як на тое, ніяк не жадаюць заканчвацца! Але вось нарэшце доўгачаканы званок!

Як прыемна зноў апынуцца ў казцы! На вуліцы белым некранутым дываном ляжыць снег, а дрэвы, нібы зачараваныя, афарбаваліся ў белы колер і стомлена схіліліся над зямлёй. Сонца шчодро асвятляе снег, а ў ім адбіваюцца ўсе колеры вясёлкі. Пройдзе яшчэ паўгадзіны, і на дыване з'явіцца невялікія сцежкі, а дзеці з вяселасцю будуць зноў і зноў «рабіць» гэтыя шляхі, каб прайсціся па чысценькім, нікім яшчэ не кранутым снезе.

Яшчэ вялікую асалоду адчуваеш, калі пасля марозу, снегу, нават на пачатку завеі прыходзіш дадому. Там вельмі цёпла і ўтульна. Праўда, найвышэйшую ступень утульнасці можна адчуць толькі тады, калі за вокнамі злуецца хуліганка-завея, а ты сядзіш у хаце, п'еш гарбату і чытаеш кнігу. А потым, адклаўшы кнігу, проста пазіраеш у акно, і ў галаву зноў лезуць розныя думкі-развагі... І так радасна становіцца на душы.

І няхай я казачніца, але...

Але зіма — час, калі нават дарослых ахінае дзіцячае захапленне, і ў сэрцы кожнага прачынаецца казка. Кожны чытач глядзіць на старонкі гэтай белага кнігі-казкі сваімі вачыма, але перад усімі паўстаюць непаўторнае рыпенне свежага снегу, халоднае ззянне студзенскага сонца, белыя дрэвы і звілістыя сцяжынкі слядоў, да якіх ніхто не застанецца абыякавым.

Зіма — гэта казка! І не толькі для дзяцей! Гэта казка душы і шчасця ўспамінаў...

Кацярына Тарасава,
10 клас, СШ № 157, Мінск

Казкі школьнага ранца

Як Слова да людзей ішло...

Спачатку было Слова...
Евангелле ад Іаана

Нарадзіўшыся на белы свет, Слова, маленькае і кволае, тым не менш адразу пачало падарожнічаць па Зямлі.

«Ці патрэбна я тут хоць каму? — думала пры гэтым Слова. — І што добрага я магу даць насельнікам гэтай планеты?»

Доўга вандравала Яно, блукала, тулялася паўсюдна. На сваім доўгім шляху Слова бачыла шмат цікавых Боскіх стварэнняў: розных звяроў, птушак, рыб. Неаднойчы Яно сустракалася з Вадою і Ветрам, Сонцам і Месяцам, пазнаёмілася нават з Агнём, Спёкай і Марозам, але ніхто з тых, з кім сустракалася Слова, так і не зацікавіўся ім, нікому Яно не было патрэбнае! Ад распачы і адчаю маленькае Слова гатова было знікнуць з твару Зямлі назаўсёды.

І ў гэты час, у самы апошні момант перад знікненнем, Слова сустрэла людзей. І гэта былі першыя істоты, якія не толькі вельмі ўзрадаваліся Слову, але і ветліва Яму ўсміхнуліся.

— Упершыню сустракаю Боскія стварэнні, якія ведаюць, што такое Радасць, — нясмела сказала Слова. — Хто вы?

— Мы — людзі! — пачулася ў адказ. — А радуемся таму, што Слова, нарэшце, прыйшло да нас!

У гэты момант Слова раптам адчула, як у ім пачынае пульсаваць само Жыццё. Людзі ж адчулі Святло ў сваіх душах, бо пачалі разумець, як і для чаго трэба жыць.

Пасля гэтай сустрэчы паплыло, забурліла слоўнае мора. Адчуваючы цеплыню людскіх сэрцаў, іх прагу да ведаў, да пазнання ўсяго новага і нязведанага, а таксама саміх сябе, Слова расло, мацнела і набывала асаблівае значэнне для людзей.

І таму людзі вельмі шанавалі Слова і нават знайшлі надзейны спосаб захаваць Яго, каб перадаць сваім дзецям, унукам і праўнукам. Так узніклі Пісьменнасць і Кніга, спачатку напісаная ад рукі, а потым — друкаваная.

І адбыўся яшчэ адзін цуд!

Кніга стала нябачным, дзіўным мастком, які злучыў паміж сабою стагоддзі і нават тысячагоддзі, які з'яднаў у адзінае цэлае розныя пакаленні людзей, а ў цяжкія альбо складаныя часы дапамог ім выжыць як фізічна, так і духоўна.

...Шмат часу прайшло з той пары, але Кніга для людзей па-ранейшаму застаецца нечым святым. Чаму? Ды таму, што ў кожнай Кнізе ўсё яшчэ жыве тое Слова, у якім пульсуе Жыццё і зіхаціць агеньчык, што асвятляе душы людзей пазнаннем.

Ганна Сінькевіч,
6 «Б» клас, СШ № 1, Заслаўе

Калядная казка

Чык — гэта маленькі, памерам з кулачок, шустры верабейка. Выглядае ён вельмі міла: востранькая чорная дзюбачка, вочкі-пацеркі, спінка карычневая, на крыльцах чорныя і шэрыя палоскі, шчочкі і грудка светла-шэрыя.

А жыве Чык ва ўтульным гняздзечку, якое сам змайстраваў пад дахам шматпавярховага дома. З вясёлым цвырканнем лётае ён па дварах у пошуках кармушак, у якіх можна знайсці смачныя сямачкі і хлебныя крошкі.

Больш за ўсё Чык любіць зазіраць у вокны. Асабліва цяпер, калі людзі ўпрыгожваюць кватэры рознакаляровымі агенчыкамі, прыбіраюць ёлкі. Бо хутка Новы год.

Раптам ўвагу Чыка прыцягнула адно цёмнае акно. Чык зазірнуў у адкрытую фортку: у пакоі не было ні ёлкі, ні бліскучай мішуры. А каля ложка, у якім ляжала жанчына, сядзеў хлопчык.

— Дзімачка! Заўтра 31 снежня, а ў нас нават ёлкі няма. Як я не ў час захварэла, сыноч, — пяшчотна пагладзіўшы хлопчыка па галаве, уздыхнула жанчына.

— Мне непатрэбная ёлка, мама! — ціха прамовіў хлопчык. — Галоўнае, каб ты паправілася!

— Але, Дзімулька, без ёлкі не будзе свята, і Дзед Мароз не прынясе табе падарунак, таму што яго не будзе куды пакласці, — па шчоках жанчыны пакаціліся слёзы.

З размовы маці і сына Чык зразумеў, што ў хлопчыка не будзе навагодняй ёлкі, а значыцца, і Новага года з падарункамі ў яго таксама не будзе. Ён сеў на адчыненую фрамужку і пачаў думаць, як бы дапамагчы малому.

У гэты час хлопчык азірнуўся і ўбачыў Чыка.

— Мамачка, глядзі! Да нас верабейка прыляцеў! Вось здорава! — пляснуў у ладкі малы. — Гэта да нейкай добрай весткі, хіба ж не так?

Маці штосьці адказала сыну, але Чык гэтага ўжо не чуў. Імгненна сарваўшыся з месца, ён хутка паляцеў да сяброў-вераб'ёў пытаць, дзе можна ў гэты час знайсці Дзеда Мароза. Дэталева распытаўшы ўсіх пра гэта, Чык адразу ж паляцеў на пошукі навагодняга чараўніка.

Верабейку не прыйшлося доўга шукаць яго. Толькі ён узляцеў над дахам дома, як убачыў у небе санкі з казачным дзедам. Узрадаваны Чык падляцеў проста да саней, сеў Дзядулі на плячо і пачаў хутка-хутка цвыркаць пра тое, што хлопчыку Дзімку неабходна падарыць ёлку, таму што без ёлкі не бывае Новага года, і яму, Дзеду Марозу, не будзе куды пакласці падарунак.

Дзед Мароз уважліва выслушаў Чыка і паабяцаў, што ў Дзімы абавязкова будучы ёлка і падарункі.

Раніцай у дзверы кватэры, у якой жыве Дзіма, пазванілі. Каля дзвярэй хлопчык убачыў пухнатую ёлку.

— Матулечка, нам нехта прынёс ёлку! — закрычаў Дзіма. — Я ж казаў, што здарыцца цуд! Напэўна, недарма прылятаў верабейка. Я павінен аддзячыць яму.

І перш чым прыбіраць ёлку, хлопчык змайстраваў кармушку, насыпаў у яе хлебных крошак і вывесіў потым кармушку за акно. А верабейчык Чык падляцеў да кармушкі і пачаў назіраць, як шчаслівы Дзімка ўпрыгожвае ёлку. Верабейка радаваўся, што дапамог зладзіць для хлопчыка свята. Ён так асмялеў ад радасці, што ўляцеў у адкрытую фортку і зрабіў некалькі кругоў вакол прыбранага бліскучага дрэва.

А раніцай пад ёлкай Дзімка знайшоў падарунак — вялікую машыну з пультам кіравання, сваю даўнюю мару.

Маргарыта Садоўская,
7 клас, СШ № 40, Марілёў

Калі бабуля — настаўніца...

Прыязджаем да бабулі:
Што чакаць на гэты раз?
Радавод-малюнак дрэва
Са сцяны вітае нас.

А бабулю ўсё хвалюе:
Нас, як можа, кантралюе,
Каб мы веды паглыблялі,
Кругагляд свой пашыралі.
Трэба й почырк выпраўляць...
Тут няма калі гуляць!

Ды бягуць да хаты госці:
Макс, Віталь, Мікіта, Косця.
Столькі гульняў на двары!
Клічуць нас з сабой сябры...

Скарыстаем наш «прыём»:
Абяцанне мы даём,
Што не проста йдзём гуляць —
Будзем вершык мы складаць!

Ілья Лобан, 5 клас,
СШ № 4, Салігорск

Мікіта Ганнуцін, 8 клас,
гімназія № 2, Салігорск

Роздум пра будучы лёс

Палын-трава шуміць у полі,
Самотных дрэў гусцее цень,
Я сёння мару, як ніколі,
Якім мой новы будзе дзень.
Гляджу, як цёмныя аблокі
Плывуць удаль усцяж лясоў
На лён блакітна-сінявокі,
Паніклы ад грыбных дажджоў.
Куды мяне мой лёс закіне,
Якім мой новы будзе дом?
Ці засумую па рабіне,
Што чырванее пад акном?
Сябе ўяўляю закаханай,
З адкрытай светлаю душой,
Жыццё спазнаць жадаю рана,
Прайсці сцяжынаю сваёй.

Дзіяна Бычкewіч,
10 клас, Дзераўнянская СШ,
Стаўбцоўскі раён

Помні край, дзе дзяды жылі

(Трыпціх)

1
На птушак людзі падобныя,
Што гэта праўда, не зман,
Зведаў, напэўна, ты добра,
Едучы за акіян.
Птушкі ад сцюжы хаваюцца,
Лятуць туды, дзе цяплей,
Вясной на Радзіму вяртаюцца,
Каб дома ўзрасціць дзяцей.
Яны вельмі добра знаюць
Дарогу здалёк дамоў,
І змалку дзяцей прывучаюць
Трымацца сваіх каранёў.
А ты ж у мроях высокіх
Там марыш жыццё будаваць...
Няўжо па сябрах далёкіх
Не будзеш зусім сумаваць?

2
Хіба ж так лёгка забыцца
Пра родны край дарагі?!
Што нашы лясы і лугі
Не ўбачыш...
І з гэтым змірыцца?
Хіба ж забудзеш мясціны,
Дзе ты нарадзіўся і ўзрос,
Дзе бэз пад акном,
Ля ганку каліна,
Дзе яркае сонца блакітных нябёс?

3
Нялёгка, пэўна, будзе там прыжыцца,
Жыць у палоне дум былога пачуцця,
Раскошаю жаданай наталіцца,
Ураз змяніўшы звыклы лад жыцця?
З разбітым сэрцам і душой распятай
Ты, мабыць, ходзіш па чужой зямлі?

Хай будзе для цябе вялікім святам
Туды вярнуцца, дзе дзяды жылі!

Яўгенія Калініна,
10 клас, Дзераўнянская СШ, Стаўбцоўскі раён

Святлана Быкава

Адкуль бяруцца фарбы дня

Зімовая замалёўка

Снегапад накінуў
на траву ватоўку,
Падарыў ялінцы
шалевы каўнер.
Модніца-ялінка
скінула абноўку —
Шарганула веццем:
«Не, не мой памер!»

Пасля завеі...

На возеры ціха.
Зімовае ранне.
Край лесу ў святочным, марозным убранні.
У лёгкіх, карункава-белых сукенках
Бязрозкі стаяць, нібы тыя паненкі.
Яны да люстэрка на бераг высокі
Гарэзліва беглі ды сцішылі крокі:
Не ўбачыўшы возера позірк сталёвы,
Спыніліся раптам, схіліўшы галовы.
Бязрозкам-гарэзам цяпер не да смеху —
Жывое люстэрка пакрылася снегам...

Начныя фантазіі

Ноч...
Зверху срэбрана свецяцца зоркі...
Месяц — бы яблык надкушаны, горкі...
Па завуголлях варушацца цені:
Шэрыя,
чорныя,
розных адценняў —
Казачныя,
фантастычныя здані —
Ноччу выходзяць яны на спатканне.
Шэпт,
шамаценне...

Даносяцца словы
Замілавання
і ціхай замовы...
Гэта наыве ці толькі мне сніцца?
Казку знішчае зара-зараніца...
Ночы таемнасць
знікае, як цень —
Нованароджаны
свеціцца дзень.

Іней

Белыя дахі і глеба,
Іней на дрэвах вісіць,
Нібы развесіла неба
Ноччу бялізну сушыць.

Ветрык ля краю дарогі
Кратаў: сухая ці не? —
Падала срэбра пад ногі,
Нібыта ў казачным сне...

Мастак-чарадзеі

Адкуль бяруцца фарбы дня,
Адценні ночы?
Хто ад відна і да відна
З палітрай крочыць?

Шчыруе пэндзалем вясной,
Як звар'яцелы,
Сядзіць узімку пад сасной —
Малюе белым.

Фантазій шмат у Мастака
І летуцення —
Кладзе чароўная рука
Святло і цені.

Малюе дзіўны Чарадзеі —
Глядзіце, людзі!
Малюнкаў столькі і ідэй —
Канца не будзе!

Саша Тэмлейн

Прынцэса і цмок

Меліса, прынцэса Зефірнага каралеўства, стаяла, абапіраючыся локцікамі на прыгожы слюдзяны парапёт. Унізе плылі аблокі — белыя, пухнатыя, вельмі падобныя да кавалачкаў салодкай ваты. Мора іскрылася і пералівалася, нібыта вялізны сапфір. І неба было сіняе-сіняе, нібыта хтосьці разліў у ім слоічак аквамарынавай фарбы.

Дзяўчынка зябка ўздрыгнула, пераступіла з нагі на нагу. Хоць дзянёк быў сонечным, ды халодныя каменныя пліты балкона яшчэ не паспелі як след прагрэцца, і вецер гуляў з яе белай сукенкай.

«А што такое каханне? — раптам падумалася маленькай прынцэсе. — Напэўна, каханне — гэта калі да мяне прыляціць прыгожы прынц і выратуе ад гэтага занудлівага дракона».

Наогул, нельга сказаць, каб ў Фэльварыюса Мелісе жылося кепска. Мудры стары цмок аберагаў яе і гадаваў з тых часоў, як ёй споўнілася восем гадоў. Бацькі загінулі, змагаючыся на межах з тролямі, а трон Зефірнага каралеўства захапіў злы і магутны Цёмны Чараўнік.

Але ж Меліса вельмі любіла казкі!

Прынцэсу, якая живе ў вежы з цмокам, абавязкова павінны выратаваць. А дракона — забіць. Дзяўчынцы было шкада старэнькага Фэльварыюса, але ж з казкамі не паспрачаешся! Ці паспрачаешся? Вось зялёны настаўнік ёй амаль штодзённа даказвае, што ў казках усё зусім не так, як у жыцці. Магчыма, яно і так, і ўсё ж у глыбіні душы Меліса спадзявалася, што аднойчы прынц да яе прыляціць.

Не павінна ж прынцэса і будучая каралева Зефірнага каралеўства ўсё свядомае жыццё пра жыць у пячоры з цмокам, калі нават пячора — гэта і не пячора зусім, а вялізны раскошны замак! У рэшце рэшт, гэта проста непрыстойна! І прынц яе абавязкова вызваліць і, вядома ж, пакахае! Гэта нічога, што ён яе ніколі не бачыў. У карцінных галерэях ўсіх сумежных дзяржаў ёсць цудоўныя партрэты

прынцэсы Мелісы — прынц будзе праходзіць міма і закахаецца. Абавязкова закахаецца, інакш і быць не можа! І яна... яна таксама пакахае яго. З першага погляду...

Як тата калісьці пакахаў маму...

Праўда, маму з татам Меліса амаль не памятала.

Толькі суровы, крыху хрыплаваты голас і моцныя рукі, што падкідвалі яе пад высокую столь залы. Гэта тата. Альбо водар фіялак ды пасмачкі валасоў, якія заўсёды смешна казыталі твар, калі цёплыя пяшчотныя вусны асцярожна дакраналіся да яе дзіцячай шчочкі. Мама. Усё астатняе знікла, сцерлася — і адышло ў сіль бязмежнага неба.

Час ішоў, адбіраў успаміны, робячы іх прывідна-размытымі, нібыта гравюры з казак. І Меліса ўжо не была ўпэўненая ў тым, што ёй прыснілася, што яна нафантазіравала, а што адбывалася на самай справе. Часам яна размаўляла з Фэльварыюсам гадзінамі — пра тое, якімі насамрэч былі яе бацькі, а потым заплюшчвала вочы і ўяўляла іх.

Вось як зараз...

Вецер ласкава ўзлашмачваў яе доўгія валасы, і Меліса міжволі заплюшчыла вочы.

«Напэўна, каханне падобнае да аблокаў, — раптам падумалася ёй. — Яно бялюткае, вялізнае і пяшчотнае. У яго можна схавацца з галавой. А яшчэ яно пахне лакрыцай і карыцай, я ведаю!»

Аднойчы Меліса наведла цырк, там выступалі пацешныя клоўны і акрабаты, і было шмат салодкай ваты. І там пахла прысмакамі.

Дзяўчынка зноўку расплюшчыла вочы і пачала назіраць за аблокамі, такімі зменлівымі і неспакойнымі, — нібы вялікія камякі таполевага пуху, яны важна праплывалі пад яе нагамі.

«Не, — вырашыла Меліса. — Аблокі — гэта нешта цяжучае і непастаяннае. А каханне павінна быць вечным і нязменным, як неба. І праўда, вось неба — яснае і зіхатлівае, і яно ёсць заўсёды. Напэўна, каханне вельмі падобнае да яго — такое ж далікатнае і прамяністае, цёплае і зіхатлівае!»

Дзяўчынка лягла спінай на пліты мансарды; яны яшчэ былі халаднаватымі, але хутка награваліся пад сонечнымі промнямі. Раскінула шырока рукі і ногі і зажмурылася, упіваючыся асалодай ад ласкавай летняй цеплыні.

«Не! — раптам падумалася Мелісе. — Неба толькі летам такое ласкавае і слаўнае, а ўвосень або ўзімку, калі прыйдуць халады, яно хмурнае, і з яго пастаянна ліецца або цярушыцца. Не хачу, каб каханне была падобнае да неба!»

Задумаўшыся, дзяўчынка перавярнулася на живот і нейкі час ляжала нерухома.

«Я думаю, каханне — гэта, як сонца, — раптам наведала яе новая думка. — Яно заўсёды гарачае і залацістае, і ў яго промнях можна грэцца».

Вочы Мелісы расплюшчыліся, і яркая «манета» на небасхіле яе амаль засляпіла.

«Ай, не! — падумала яна. — Каханне не можа быць такім жорсткім і бязлітасным!»

Засмяяўшыся, дзяўчынка ўскочыла на ногі, страсянула галавой, нібыта адганяючы гэтым жэстам з галавы розныя недарэчныя думкі.

«Напэўна, я занадта малая, каб разбірацца ў такіх рэчах», — разважліва, зусім па-даросламу падумала яна.

Падскокам прынцэса спусцілася ўніз па доўгай вінтавой лесвіцы, прабегла праз анфіладу пампезных залаў, пратанчыла па плітках з мармуру, і нарэшце увайшла ў велічэзную залу, дзе, мерна пыхкаючы аблачынамі дыму з ноздраў, ляжаў цмок. Цмок быў велізарны — ад сцяны да сцяны, падобны да зялёнай гары, і пад яго лапамі зіхацелі старадаўнія кубкі, і серабрыліся вытанчаныя даспехі. Манеты з-пад зялёнага жывата рассыпаліся па ўсёй зале і паблісквалі на падлозе, нібы невялікія сонейкі.

Меліса здавалася маленечкім мурашом побач з гэтым велічэзным монстрам. Ён быў жудасным, пачварным і адначасова такім прыгожым. Лускавінкі цмока, здавалася, ззялі смарагдава-зялёным святлом, з пашчы час ад часу вырывалася яркае барвовае полымя.

Цмок крыху прыўзняў цяжкія браніраваныя павекі і паглядзеў на прынцэсу налітым крывёю вокам.

— А, гэта ты, свавольніца! — працяжна прахрыпеў ён. Чарговы клуб дыму выплыў пры гэтым з пашчы і, завіваючыся колцамі, узвіўся да столі.

— Так, гэта я, дзядзька Фэльварыус, — як мага гучней адказала (амаль выкрыкнула) дзяўчына. — Вось, прыйшла...

— Хочаш пагрэцца?

— Ага!

— Давай!

Прынцэса засмялася і хуценька ўскараскалася на спіну цмока, прытулілася да ягонай гарачай малахітавай скуры.

Цмок замёр — ён нават стаў дыхаць цішэй, каб не нашкодзіць сваёй выхаванцы. А прынцэса зноў шчасліва засмялася і заплюшчыла вочы. Так яны і ляжалі нейкі час — жахлівы смарагдавы волат і маленькая дзяўчынка ў бела атласнай сукенцы. І ім было добра. Абодвум. Асабліва прынцэсе...

Няхай яна так і не змагла разабрацца, што такое каханне, але зараз, прыціскаючыся да гарачага цела вялізнай агнядышняй пачвары, яна была шчаслівая. Для кахання прыдуманая тысячы мудрагелістых тлумачэнняў. Дзясяткі параўнанняў. Пра яго напісаны сотні манускрыптаў і мірыяды вершаў.

Каханне, яно ж — любоў...

А можа, любоў — гэта проста калі ты можаш даверліва прытуліцца да кагосьці моцнага і блізкага? Проста прытуліцца і стомлена заплюшчыць вочы...

Маргарытка і чартапалох

Жыла-была на свеце пунсовая маргарытка. І была яна чырванейшай за мак, ярчэйшай за ліпеньскі світанак і больш далікатнай, чым цнатлівая дзяўчынка.

Расла маргарытка не ў адзіноце, а сярод іншых маргарытак — было іх вельмі многа, маргарыткавае поле. Вецер злы сюды не залятаў, звер дзікі не забягаў, і раслі маргарыткі ціха, прывольна, калышучы пунсовымі галоўкамі. Раслі так цесна, што часам краналі адна адну чырвонымі пялёсткамі, быццам віталіся. Раніцай апускалася на іх раса, днём сонца ўпрыгожвала сваімі ласкавымі промямі, вечар прыносіў свежасць і прахалоду, нярэдка разам з цяжкімі, барабаннымі кроплямі гарэзы-дажджу.

Цнатлівай, некранутай заставалася паляна, акружаная вячымі вартавымі-дубамі, ды вось аднойчы прабілася з зямлі і пацягнулася да сонца побач з красуняй дзікае пустазелле, чартапалох. Калючым ён быў і шыпастым, з брыдкім, быццам вывернутым навыварат лісцем.

Спачатку, пакуль чартапалох быў маленькім, кветка не звяртала ўвагі на нязванага госця: пустазелле і пустазелле! Калі ж чартапалох падрас — так няўтульна стала красуні, так непрыемна...

— Адкуль ты тут узяўся на маю галаву? — з гідлівасцю спытала маргарытка. — Навошта мне святло сонечнае заслانیў? Колешся, дакранаешся да мяне сваёй няўкладнай лістотай, нягоднік.

А чартапалох рос і рос сабе, не звяртаючы ўвагі на суседку-какетку, а тут верхавіну павараціў — і закахайся ў яе, неўзаемна і безаглядна.

— Лёс наш такі, вегетатыўны, — вінавата прамовіў ён. — І хацеў бы адсунуцца — ды не магу.

— Нахабнік, — яшчэ больш абурылася маргарытка. — Хоць лісце сваё шыпастае ад мяне забяры!

Так і раслі яны побач.

А чартапалох разрастаўся мацней і мацней, атачыў далікатную кветку сваімі жорсткімі сцябламі, нібы ў калючы дрот заключыў. Не краналася больш пунсовая маргарытка сваіх сябровак, не шапталася з імі месяцовымі начамі.

— Нягоднік, нягоднік, — бяссільна стагнала яна. — Адпусці мяне, выпусці.

— Не магу, — шаптаў ёй у адказ чартапалох, — як жа я без цябе?

— Вось завяну, — пагражала яму суседка. — Пазбавіш мяне пажыўных сокаў, сонейка перакрыеш мне, ветрык скрадзеш. Сяброўкі ўсе ад мяне адварнуліся па тваёй міласці!

— Вецер шкодны для цябе, — вінавата апраўдваўся чартапалох. — Сокі ўсе табе аддам, сонейка зверху — яно ўсім свеціць і радуецца. Сяброўкі твае адны глупствы табе нашэптваюць.

— Але ж я не твая ўласнасць, — ніяк не магла супакоіцца маргарытка. — Цяплічную расліну хочаш з мяне зрабіць? Навошта табе такія шыпы? Навошта жорсткае сцябло? Чаму ты такі калючы, шкодны, брыдкі? Адпусці мяне зараз жа!

— Табе са мной лепш будзе! — упарта пярэчыў чартапалох. — Вакол столькі небяспекі: і секатары, і хлапчукі, і козы з каровамі — патопчуць цябе, бедную, ласкавую, зламаюць сцябло тваё стромкае, пялёсткі пяшчотныя абарвуць.

— Прыдумляеш ты ўсё! — крычала на суседа маргарытка. — Няма аніякіх небяспек, акрамя цябе самога! І толькі ты адзін мяне напалохаць жадаеш! Адпусці мяне, выпусці!

Нізка нахіляў свае галовы чартапалох, ад гора засыхаў.

Але шаптаў:

— Захаваю цябе, ад усялякіх бед засцерагу! Сам засохну, а табе загінуць не дам!

— Як жа ты мне надакучыў, няўклюда калючая! — тужліва ўздыхала прыгажуня. — Хутчэй бы ты засыхаў, ці што...

Маўчаў чартапалох, не ведаючы, што адказаць на гэта...

І вось аднойчы ноччу загуло, зашумела на маргарытавай палянцы! Нават дубы зарыпелі, трывожна ўскідваючы галіны, а што ж тады казаць пра маргарытку! Вывернуўшы іх з каранямі, раскідала бура безабаронныя кветачкі па ўсёй паляне, ускінула пад самыя аблокі іх пунсовыя пялёсткі...

Адна толькі наша маргарытка ў чэпкіх абдоймах чартапалоха здолела ацалець.

Збераглі яе трывалыя сцябліны суседа, прыкрыла ад буры ягоная густая калючая лістота.

— Як жа ты, дружа? — дрыготкім голасам спытала маргарытка ў чартапалоха. — Ці жывы?

Але маўчаў чартапалох: зламала яму бура сцябло аж у некалькіх месцах. І зразумеўшы гэта, маргарытка заплакала. Упершыню ў жыцці.

бярэзка

Штомесячны грамадска-палітычны і літаратурна-мастацкі часопіс (для дзяцей сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту)
Выдаецца са снежня 1924 года
Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны»

Заснавальнік
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда»

В.а. галоўнага рэдактара
Святлана Дзмітрыеўна Воцінава

Рэдакцыйная калегія:
Іна Віннік, Алесь Бадак, Ірына Буторына, Валерый Гапееў,
Кацярына Глухоўская, Мікалай Грынько, Алесь Дуброўскі,
Алесь Карлюкевіч, Уладзімір Ліпскі, Уладзімір Мазго, Алена
Масла, Уладзімір Матусевіч, Міхаіл Мірончык, Кацярына
Мядзведзева, Вікторыя Мянанава, Вольга Праскаловіч,
Наталля Пшанічная, Людміла Рублеўская, Вольга Русілка,
Алена Руцкая, Таццяна Сівец, Раіса Сідарэнка, Святлана
Сітнік, Аляксей Чарота, Таццяна Швед, Віктар Яжык.

Адрас рэдакцыі

Юрыдычны адрас:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
info@zvuzda.minsk.by
Тэл./факс: 8 (017) 287-19-19.

Паштовы адрас:
Рэспубліка Беларусь, 220005, г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 39.
bjarozka@zvuzda.by
http://www.maladost.lim.by/berezka
Тэл.: 8 (017) 284-85-24;
8 (017) 284-41-88.

Падпісныя індэксы:
74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 210 ад 23.04.2013, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч Сухарукаў

Намеснік галоўнага рэдактара:

Г. П. Аўласенка

Рэдактары:

К. В. Захарэвіч, Ю. С. Ваўчок

Мастацкі рэдактар:

А. У. Галота

Тэхнічны рэдактар, камп'ютарная вёрстка:

Г. К. Кірэенка

Камп'ютарны набор:

А. Г. Кахноўская

Стылістычны рэдактар:

Г. І. Верабей

Падпісана да друку 16.01.2017 г.
Фармат 60x84 1/8. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 7,44. Ул.-выд. арк. 6,67.
Тыраж 840 экз. Заказ

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства

«БудМедыяПраект»

ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,

вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь

© РВУ «Выдавецкі дом «Звязда», 2017

- 02 Апытанка. Якая прастора ідэальная для вас?
- 04 Па палічках. Усё пад рукой
- 05 Калі сур'ёзна. Тэорыя паралельных сусветаў
- 07 Гісторыя поспеху. Таццяна Сулімава: «Ровар устойлівы, пакуль едзе»
- 10 Сітуацыя плюс. Праспект Макса Роўбы
- 13 13-я. Камора
- 14 Праслушка. Крыўда і віна
- 15 Праслушка. Дадзенасць ці артэфакт?
- 17 Школа журналістыкі. Канцэрт за рэпост
- 18 Школа журналістыкі. Мой дзядуля
- 20 Праектар. Спакой у пакой
- 22 Нетэкст. «Свой пакой»
- 24 Незапыленае. Беларуска хата: усё на сваіх месцах
- 26 Бел. літ. У чым сакрэт? «Меч князя Вячкі»
Леаніда Дайнекі
- 29 Я — мастак. Вывяды. Размова з мастаком
Уладзімірам Грамовічам
- 34 Multiply. 3 месяцы — 2 хвіліны
- 33 Level 80. Мінулае — не канстанта
- 38 Зярняткі веры. Рэальны выпадак
цудадзейнай дапамогі Свяціцеля Мікалая
- 39 Зярняткі веры. Лісты да хрэсніка
- 40 Зярняткі веры. Прытчы
- 41 Зярняткі веры. У касцёле. Ты — частка цуду
- 42 Я сардэчка Беларусь. Твае сцены
- 44 Я сардэчка Беларусь. Куток свабоды
- 47 Я сардэчка Беларусь. Легенды аграгарадка
Дзераўная Стаўбоўскага раёна
- 49 Я сардэчка Беларусь. Культ-пра-Свет. Возера
Зарамкова
- 50 Я сардэчка Беларусь. Культ-пра-Свет.
Флер'яноўская сядзіба
- 51 Верасок. Проза. Зіма — гэта казка не толькі
для дзяцей...
- 52 Верасок. Проза. Як Слова да людзей ішло...
- 54 Верасок. Проза. Калядная казка
- 55 Верасок. Паэзія
- 57 Літаратурныя старонкі. Паэзія. Святлана
Быкава. Адкуль бяруцца фарбы дня
- 59 Літаратурныя старонкі. Проза. Саша Тэмлейн.
Прынцэса і цмок
- 62 Літаратурныя старонкі. Проза. Саша Тэмлейн.
Маргарытка і чартапалох

Клуб сяброў часопіса (які фарміруецца з кожным нумарам і складаецца са школ аўтараў, а таксама школ з найбольшай колькасцю падпісчыкаў) прадстаўлены на сайце.

На першай старонцы вокладкі змешчаны малюнак Лізавета Лянкевіч, з серыі «Азбука».

«Нашы Руіны»

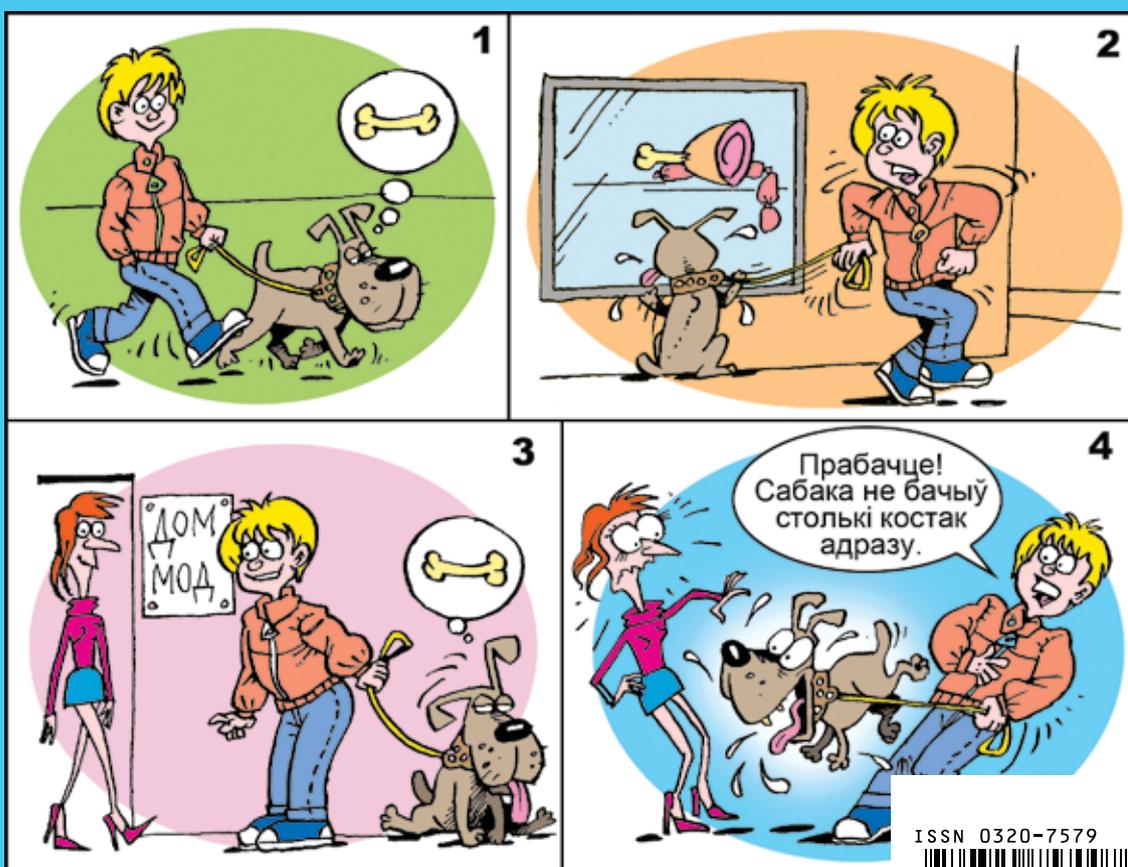
Аўтарскі праект Уладзіміра Цвіркі

Гродзенская вобласць, Карэліцкі раён

Вёска Вялікая Слабада. Царква Святой Троіцы. 1809 год

У кожным нумары часопісаў «Малодосць» і «Бярозка». Поўны камплект выяў будзе мець той, хто чытае абодва выданні.

Часопіс «Вожык» прадстаўляе

Аўтар Аляксандар Каршакевіч

ISSN 0320-7579

9 1770320 1757007 1

EAC

1 7 0 0 1